

Verordnung

wegen

Regulirung der gutherrlichen und bäuerlichen
Verhältnisse

im

Großherzogthum Posen,

den mit Westpreußen wieder vereinigten Districten, dem Kulm- und
Michelauschen Kreise und in dem Landgebiet der Stadt Thorn.

Vom 8ten April 1823.

Posen, bei W. Decker und Comp.

ROZPORZĄDZENIE

względem

regulowania stósunków dziedziców i
włościan

w W. Xięstwie Poznańskim,

w ziemi do Prus Zachodnich przywróconey, w Powiecie Chełmińsko-
Michałowskim i w obwodzie miasta Torunia.

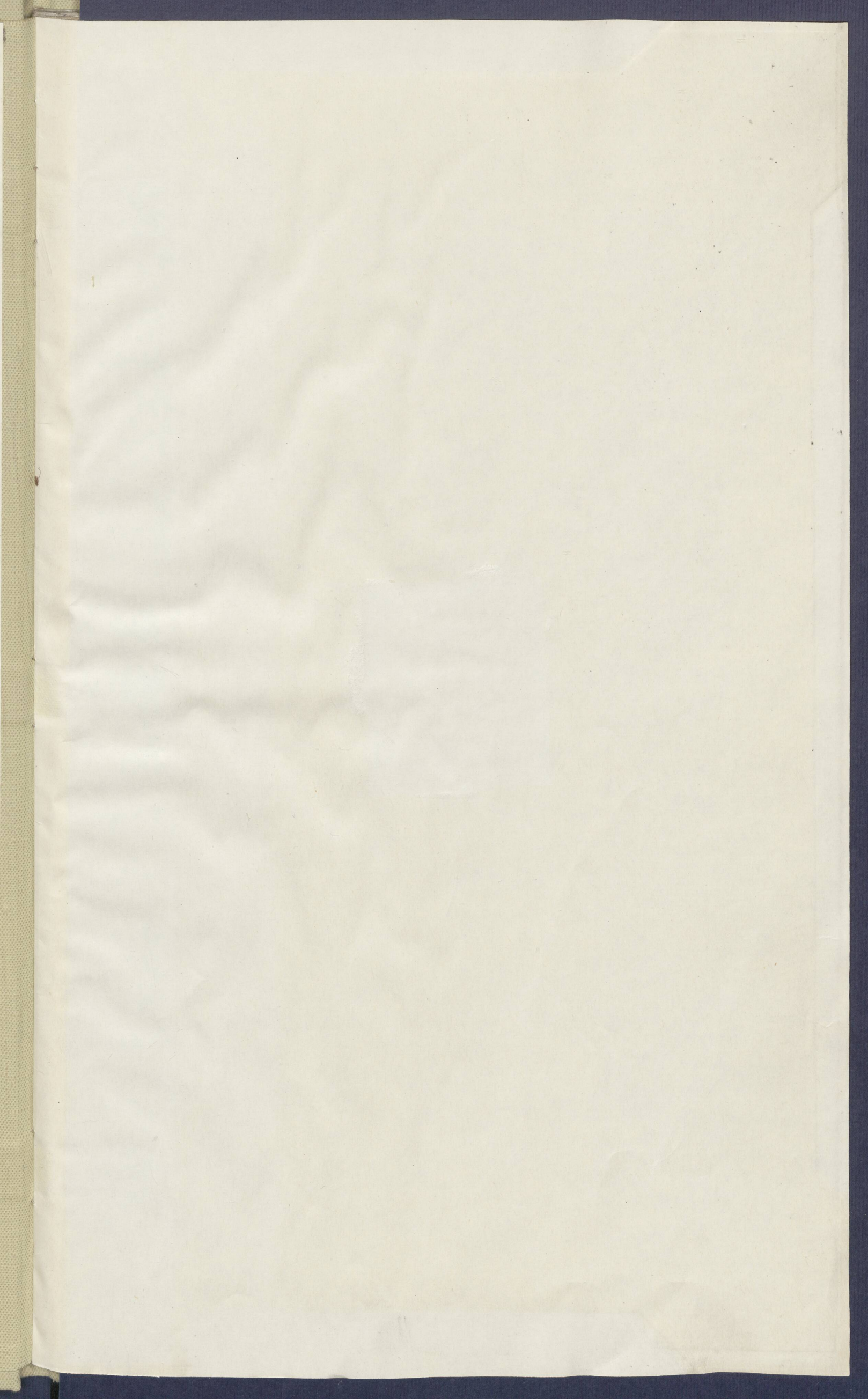
Z dnia 8. Kwietnia 1823.

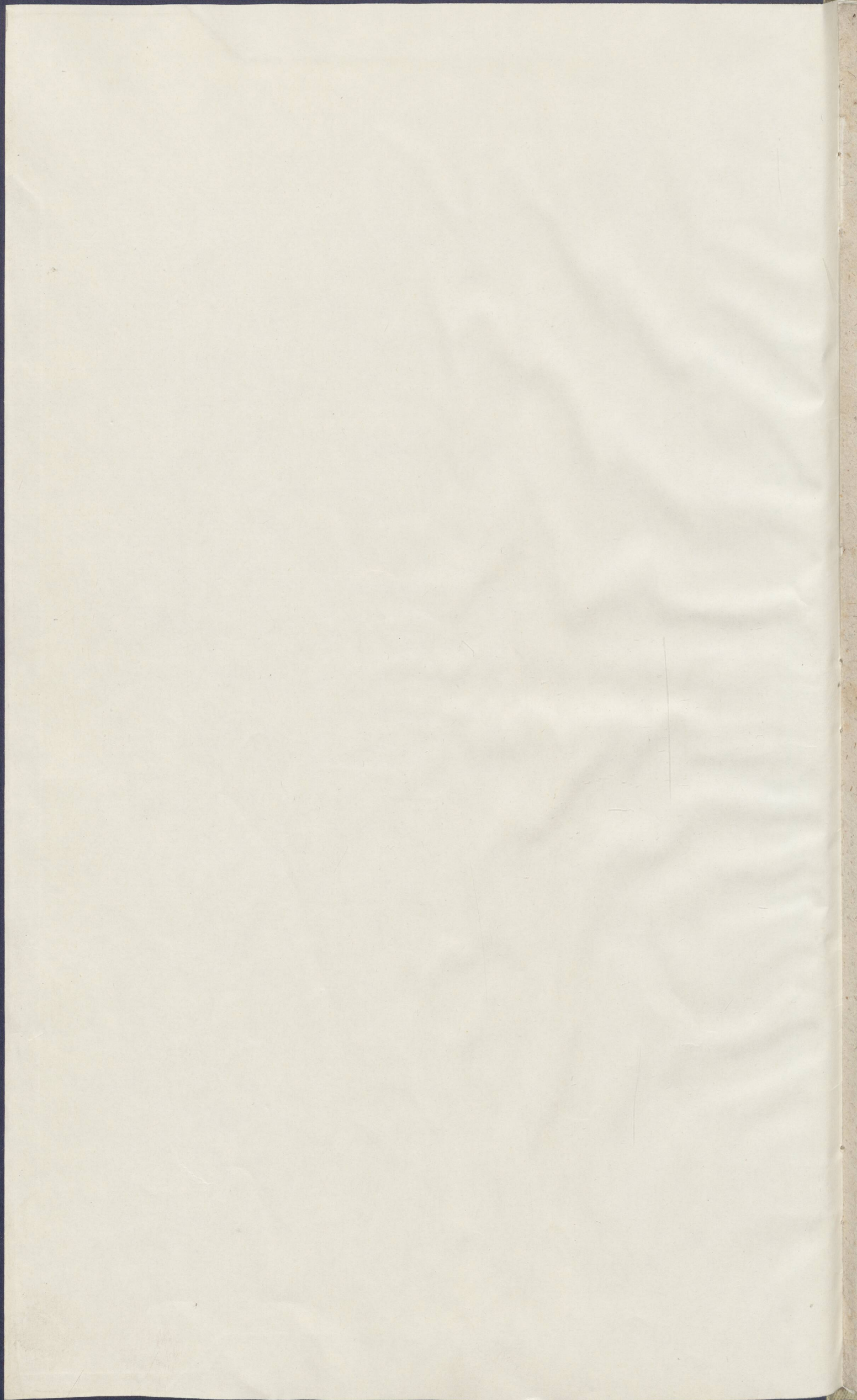

W Poznaniu u W. Dekera i Spółki.

Verordnung

wegen

Regulirung der gutherrlichen und bäuerlichen
Verhältnisse

im

Großherzogthum Posen,

den mit Westpreußen wieder vereinigten Districten, dem Kulm- und
Michelauschen Kreise und in dem Landgebiet der Stadt Thorn.

Vom 8ten April 1823.

Posen, bei W. Decker und Comp.

ROZPORZĄDZENIE

względem

regulowania stósunków dziedziców i
włościan

w W. Xięstwie Poznańskim,

w ziemi do Prus Zachodnich przywróconey, w Powiecie Chełmińsko-
Michałowskim i w obwodzie miasta Torunia.

Z dnia 8. Kwietnia 1823.

W Poznaniu u W. Dekera i Spółki.

Alu 79642

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

480707 III

2/70/12771

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Handwritten text, appearing as a mirror image.

Wir Friedrich Wilhelm,
von Gottes Gnaden, König
von Preußen etc. etc.

Haben in Unseren Patenten vom 9ten November 1816 wegen Wiedereinführung des Allgemeinen Landrechts in das Großherzogthum Posen und in die mit Westpreußen wieder vereinigten Distrikte, den Kulm- und Michelauschen Kreis und die Stadt Thorn mit ihrem Gebiet, eine besondere Verordnung über die Art und Weise vorbehalten, wie in diesen Landestheilen das Edikt wegen Regulirung der gutherrlichen und bäuerlichen Verhältnisse vom 14ten September 1811 und dessen Deklaration vom 29sten Mai 1816 mit Beachtung der Gerechtfame aller Betheiligten in Anwendung zu bringen sei. Nachdem Wir hierüber und über die Einführung der Ablösungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821 die Provinzialbehörden und sachkundigen Männer aus den Einsassen der betheiligten Klassen, auch Unseren Staatsrath, mit ihrem Gutachten vernommen haben; so verordnen Wir deshalb für erwähnte Landestheile, wie folgt:

Erster Titel

Von Bauergütern, die zeitpachtweise oder als Zeit-Emphyteusen oder als Leihgüter besessen werden.

§. 1. Die bisher zu Eigenthums-, Erb- oder Erbpachtsrechten noch nicht verliehenen bäuerlichen Ackeranbauungen sollen den Wirthen, welche dieselben bei Verkündigung dieses Gesetzes als Zeitpächter oder Zeit-Emphyteuten mit oder ohne Befugniß, nach Ablauf der im Kontrakte bestimmten Frist die neue Verleihung zu fordern, oder als Leihbesitzer im Sinne des §. 626. u. folg. Tit. 21. Theil I. des Allgemeinen Landrechts, sei es zu erblichen oder nicht erblichen Rechten, rechtmäßig besitzen, zu Eigenthumsrechten verliehen, und die auf den Stellen haftenden Dienste und andern gutherrlichen Leistungen und Abgaben abgelöst werden.

Dies soll sowohl in Unsern Domainen und Gütern der Stadtgemeinen, der Kirchengesellschaften, frommen und milden Stiftungen u. s. w., als auch in den Privatgütern Statt finden. Doch dürfen die Be-

My FRYDERYK WILHELM, z Bożey łaski Król Pruski etc. etc.

W patentach Naszych z dnia 9. Listopada 1816. względem wprowadzenia napowrot Powszechnego Prawa Kraiowego do W. Xięstwa Poznańskiego i do ziemi przywróconey do Prus Zachodnich, do Powiatu Chełmińskiego-Michałowskiego i do miasta Torunia z iego obwodem, zastrzegliśmy sobie osobne rozporządzenie względem sposobu, iakim edykt tyczący się regulowania stosunków dziedziców i włościan, z d. 14. Września 1811. z deklaracją onegoż z d. 29. Maia 1816. w tych częściach kraiu ma być przywiedzionym do skutku z uwzględnieniem praw wszystkich interesentów. Wysłuchawszy w tey mierze, iako i względem zaprowadzenia regulaminu abluicyi robocizn z d. 7. Czerwca 1821. zdania Władz prowincyalnych i osób biegłych z pośród mieszkańców klas interesowanych, niemniey Naszey Rady Stanu, postanawiamy dla wspomnionych części kraiu, co następuje:

Tytuł I.

O gospodarstwach chłopskich, posiadanych sposobem dzierżawy czasowej, lub przez emfiteuzys czasową, lub iako posady szarwarkowe (służebne).

§. 1. Nienadane dotąd prawem własności lub czynszu wieczystego lub wieczystey dzierżawy chłopskie gospodarstwa, rolnicze gospodarzom, którzy przy ogłoszeniu prawa niniejszego prawnie oneż posiadają iako dzierżawcy lub emfiteuci czasowi, zarówno, czy mają prawo żądania przy upłynieniu oznaczonego kontraktem czasu nowego nadania, lub tego prawa niemają, albo iako posiadaciele szarwarkowi (służebni) w myśl §. 626. i następn. Tyt. 21. Cz. I. Powszechnego Prawa Kraiowego, a to bądź prawem dziedzicznym lub niedziedzicznym, — nadane być mają prawem własności, a ciężąc na tych posiadach pańszczyzna i inne dziedzicowi należące się służebności i daniny mają być okupione (abluowane).

Ma się to stać tak w Naszych dobrach skarbowych i w dobrach gminnych miejskich, kościelnych i w tych, które do pobo-

Zweihundert Preussischen Morgen an Gärten, Ackerländereien und Wiesen, oder weniger haben, wenn entweder

- 1) die Besitzer solcher Stellen in Steuer- oder sonstigen amtlichen Verzeichnissen, Urbarien und Prästationstabellen, in Verleihungsbriefen oder Kontrakten, als Leute bäuerlichen Standes (Stan chłopski), oder die Besitzungen selbst als solche, die von Leuten bäuerlichen Standes besessen werden, mit gemeinprovinziell oder örtlich üblichen Benennungen bezeichnet sind. Zu den Bezeichnungen dieser Art gehören folgende Benennungen, und zwar in deutscher Sprache und Mundart: Bauer, Halbbauer, Hüfner, Halbhüfner, Meier, Halbmeier, Kossäthen, Kothsassen, Gärtner, Danniker, Ratayer u. s. w.

und in polnischer Sprache:

chłop, kmieć, okupnik, półrolnik, polownik, półkannik, półślednik, chatnik, komornik, zagrodnik, chałupnik, u. s. w.

oder

- 2) dergleichen Ackernehmungen sowohl bei Bekanntmachung der Verfassungs-Urkunde des vormaligen Herzogthums Warschau vom 22sten Juli 1807. als auch in der Person des vorhergehenden Wirthes, von einem Erbunterthänigen,

oder

- 3) solche bei Bekanntmachung der Herzoglich Warschawischen Verordnung vom 21sten Dezember 1807. wegen näherer Bestimmung der Folgen der aufgehobenen Erbunterthänigkeit auf die zu §. 3. Nr. 2. gedachte Weise besessen wurden.

§. 5. Sind auch bei Bauergütern die §§. 2. —

4. genannten Eigenschaften anzutreffen; so sind doch von der Anwendung dieses Gesetzes ausgeschlossen:

- 1) diejenigen Bauerhöfe, welche bereits vor Publikation der Kabinettsorder vom 6ten Mai 1819., betreffend die Rechte und Pflichten der bäuerlichen Wirthes in dem Großherzogthum Posen, von den Gutsherrn eingezogen worden, imgleichen diejenigen besondern bäuerlichen Establishments, welche erst nach jenem Termin von den Gutsherrn gegründet und errichtet sind;
- 2) diejenigen Bauernnehmungen, zu deren Einziehung unsere Landes-Polizeibehörden bereits vor Verkündung dieses Gesetzes die Genehmigung erteilt haben.

a) Nähere Bezeichnung der zum Eigenthums-Anspruch berechtigten Inhaber.

§. 6. Diejenigen Inhaber von Bauerhöfen, welche ihre Rechte zum Besitz nicht unmittelbar von dem Gutsherrn, sondern von einem Wirthes des Bauerhofes herleiten, der seinerseits dem Gutsherrn wegen der gutsherrlichen Leistungen unmittelbar verhaftet ist, können auf die Verleihung des Eigenthums und Regulirung ihrer Verhältnisse nach Maßgabe des jetzigen Gesetzes nicht Anspruch machen. In wiefern derjenige, von welchem jene ihre Rechte herleiten, dazu befugt sey, ist nach den Vorschriften dieses Gesetzes zu beurtheilen. Gleichmäßig können Pächter von Pfarr- oder Kirchenländereien die Verleihung des Eigenthums u. nicht verlangen; gehören aber zur Pfarre

Pruskich lub mniey mają obiętości w ogrodach, rolach i łakach, ieżeli albo

- 1) dzierzący takie posady w spisach podatkowych lub innych urzędowych, w urbaryach i tabellach prestacyinych, w przywilejach nadania lub kontraktach zapisani są jako ludzie stanu chłopskiego, lub same posady oznaczone są jako dzierzone przez ludzi stanu chłopskiego pod nazwiskami pospolitemi prowincjonalnemi lub miejscowo-używanemi. Do takowych nazwisk należą następujące, niemiecką mową i ięzykiem: Bauer, Halbbauer, Hüfner, Halbhüfner, Meier, Halbmeier, Kossäthen, Kothsassen, Gärtner, Danniker, Ratayer i t. d., a w ięzyku polskim: chłop, kmieć, okupnik, półrolnik, polownik, półkannik, półślednik, chatnik, komornik, zagrodnik, chałupnik i t. d.

albo

- 2) ieżeli takowe gospodarstwa rólnicze tak przy ogłoszeniu ustawy rządowej byłego Xięstwa Warszawskiego z d. 22. Lipca 1807. iako też w osobie przeszłego gospodarza, przez poddannika,

albo

- 3) przy ogłoszeniu urzędzenia Xiążęco-Warszawskiego z d. 21. Grudnia 1807. tyczącego się bliższego określenia skutków zniesionego poddaństwa, sposobem ad §. 3. Nr. 2. wspomnionym dzierzone były.

§. 5. Chociaż w posadach chłopskich znajdują się wymienione §§. 2—4. przymioty, to wszelako wyłączaia się z pod tego prawa,

- 1) te posady chłopskie, które iuż przed ogłoszeniem rozkazu gabinetowego z dnia 6. Maia 1819. tyczącego się praw i obowiązków gospodarzy chłopów w W. Xięstwie Poznańskim, przez dziedziców były odebrane, iako i te szczególne osady chłopskie dopiero po owym terminie przez dziedziców założone;
- 2) te gospodarstwa chłopskie, na których zniesienie Nasze władze policyjne krajowe zezwoliły przed ogłoszeniem niniejszego prawa.

a) Bliższe określenie osób posadę dzierzących, które mają prawo poszukiwania iey własności.

§. 6. Osoby dzierzące posadę chłopską, których prawo dzierzenia iey nie wprost od dziedzica pochodzi, lecz od gospodarza teyże posady, który ze swojej strony dziedzicowi bezpośrednio iest obowiązany do danin i ciężarów dziedzicznemu panu należących, nie mają prawa żądania, aby im nadano własność i aby stósunki ich urządzono w miarę niniejszego prawa. O ile zaś ten, od którego tamtych prawa pochodzą, do takiego żądania iest uprawniony, osądzić należy podług przepisów niniejszego prawa. Również dzierzawcy ról plebańskich lub kościelnych nadania im wła-

Bauerhöfe, die der Pfarrer benutzt und wovon das Ober-Eigenthum einem Dritten zustehet, oder worauf die Pfarre die gutherrlichen Rechte hat, so unterliegen diese dem jetzigen Gesetz.

§. 7. Auch diejenigen, deren Besiz, oder Benutzungrecht schon zur Zeit der Bekanntmachung dieses Gesetzes auf eine rechtsbeständige Art gekündigt war, haben keine Ansprüche auf die Ueberlassung des Hofes. Hat Jemand nachher ein Recht zum künftigen Besiz des Hofes erlangt; so muß demselben unter den gesetzlichen Bedingungen der Hof eigenthümlich übertragen werden. Ist ein solches Recht noch nicht verliehen, so treten die Vorschriften der §§. 99. und 100. ein.

§. 8. Besizt der Inhaber die Stelle nicht aus eigenem Rechte, sondern als Interimswirth für einen andern, so kommt der Eigenthums-Anspruch nicht ihm, vielmehr demjenigen zu, welchem der Besizer solche wieder herauszugeben verpflichtet ist.

§. 9. Wenn Alter oder körperliche Gebrechen den zeitlichen Nießbraucher an der Eigenthums-Erwerbung oder Fortsetzung des Besizes zu nicht eigenthümlichen Rechten hindern, so hat derselbe Anspruch auf einen lebenslänglichen Altentheil (Auszug), dessen Gewährung nach dem Herkommen des Orts, und wo dieses nicht entscheidet, nach billigem Ermessen der zum Behuf der Auseinandersetzungen zu errichtenden General-Kommission, der Annahmer des Hofes sich nicht entziehen kann.

§. 10. Hat in diesem Fall der zeitliche Nießbraucher zur Annahme des Hofes tüchtige Kinder, so steht ihm unter selbigen die Wahl des künftigen Besizers frei.

3) Provokationsrecht.

§. 11. Die Auseinandersetzung wegen Verleihung des Eigenthums an die bäuerlichen Wirthe und Entschädigung der Gutsheerlichkeit für die ihr davon zuständigen Nutzungen, kann jeder von beiden Theilen, sowohl die Gutsheerlichkeit gegen alle oder einzelne, als die bäuerlichen Wirthe einzeln oder in der Gesamtheit, sogleich nach Verkündung dieses Gesetzes, verlangen.

4) Auseinandersetzungen im Wege des Vergleichs mit oder ohne Hilfe der Vermittelungsbehörde.

§. 12. Wir wünschen, daß diese Auseinandersetzungen vorzugsweise durch gütige Einigung zu Stande gebracht werden, und um diese zu befördern, sollen in jedem Kreise Behörden zur Vermittelung derselben angeordnet werden. (§. 110.)

§. 13. Sofern also die Bertheiligten sich nicht selbst gütlich auseinandersetzen, müssen sie sich zuvörderst an diese Behörden wenden, damit dieselben einen zu stiftenden Vergleich vermitteln.

§. 14. Es bedarf zu dem Ende keiner Vermessung und förmlichen Abschätzung, sondern es hängt lediglich von dem Ermessen der Vermittler ab, auf

sności i t. d. żądać nie mogą; jeżeli zaś do plebanii należą posady chłopskie, z których Pleban ma użytek, zwierzchnie zaś prawo własności (dominium directum) należy do kogoś trzeciego, lub nad któremi Pleban ma prawa dziedzica, takowe prawo niniejszemu podlegaia.

§. 7. Ani ci nie mogą sobie rościć prawa do przekazania im gospodarstwa na własność, którym prawo dzierżenia go lub użytkowania z niego sposobem prawomocnym już przed ogłoszeniem niniejszey ustawy było wypowiedziane. Jeżeli kto później nabył prawo do przyszłego dzierżenia gospodarstwa, takowe musi mu być przekazane prawem własności pod warunkami prawnymi. Jeżeli takowe prawo nie było jeszcze udzieloném, wtedy mają miejsce przepisy §§. 99. i 100.

§. 8. Kiedy kto dzierzy posadę nie na mocy prawa własnego, lecz jako gospodarz tymczasowy za drugiego, prawo do nabycia własności nie iemu się należy, lecz temu, któremu dzierzący posadę winien ją znowu wydać.

§. 9. Kiedy wiek lub kalectwo użytkuicemu dotychczas z posady przeszkadzaia w nabyciu iey własności lub w dalszém iey dzierżeniu bez prawa własności, wtedy żądać może dożywotniego działu na starość (wymiaru) od którego udzielania podług miejscowego zwyczaju, a gdzie ten niestanowi, podług słusznego uznania Kommissyi Generalney, końcem układania się dziedziców z włościanami ustanowioną być mającey, wymówić się nie może, kto gospodarstwo przyjmuie na siebie.

§. 10. Jeżeli w takim razie dotychczas użytkuicący ma zdadne do obięcia gospodarstwa dzieci, wybór przyszłego właściciela z pomiędzy nich iemu iest zostawiony.

3) Prawo prowokacyi.

§. 11. Ułożenia się o nadanie własności gospodarzom chłopom i wynagrodzenie dziedzica za należące się iemu ztąd użytki, każda z obu stron, tak dziedzic od wszystkich lub pojedynczych, iak chłopi gospodarze pojedynczo lub wszyscy wspólnie żądać mogą natychmiast po ogłoszeniu niniejszego prawa.

4) Ułożenie się drogą zgody za pomocą lub bez pomocy władzy pośredniczey.

§. 12. Życzemy, żeby to ułożenie się nadewszystko drogą dobrowolney zgody do skutku przychodziło, i końcem ułatwienia takowey, w każdym powiecie ustanowione być mają władze pośrednicze (§. 110.)

§. 13. O ile więc strony interesowane nie ułożą się same zgodnym sposobem, powinny się nasamprzód do tychże udać władze o skoiarzenie zamierzoney zgody.

§. 14. Nie potrzeba tym końcem żadnego rozmiaru i formalney detaxacyi, lecz zawisło iedynie od uznania pośredników, iaką in-

welchem andern kürzeren Wege sie sich von den Gegenständen der Auseinandersetzung und von dem Sachverhältnisse zuverlässige Kenntniß verschaffen wollen.

§. 15. Die Art und Weise der Auseinandersetzung, welche Bestandtheile nämlich und welche Zubehörungen des Hofes, oder welche andere Grundstücke den bauerlichen Wirthen Statt derselben zu Eigenthums-Rechten überlassen werden sollen, und welche Entschädigungen sie der Gutsherrschaft dafür und für den Verlust ihrer bisherigen Nutzungen zu leisten haben, bleibt der freien Vereinigung der Interessenten überlassen.

Sie können sich diese Entschädigung durch Land, durch Korn, durch Geld, oder theils durch Land, theils durch Inventariestücke, theils durch Korn, theils durch Geld, theils auch durch noch eine Zeitlang beizubehaltende Dienste gewähren.

§. 16. Ihre desfallsigen Abreden unterliegen jedoch folgenden Einschränkungen:

- 1) Die Gutsherrschaft kann zu ihrer Entschädigung niemals mehr, als die Hälfte der zum Bauerhofe gehörigen Ländereien an Aekern, Wiesen und Hütungen einziehen, dieses aber auch nur in sofern, als bei dem Bauerhofe an Aekern und Wiesen so viel verbleibt, als nothwendig ist, um für ein Gespann von zwei tüchtigen Zugochsen zulängliche Arbeit zu gewähren.
- 2) Der Bauerhof und die dabei verbleibenden Ländereien müssen den Erwerbem zum vollen Eigenthum überlassen werden; die Ueberlassung zu Erbzinns- oder Erbpachts-Recht wird, da sie die freie Verfügung beschränkt und neue Verwicklungen herbeiführt, ausgeschlossen.
- 3) Der Vorbehalt von Dominal-Zehnten und von Laudemien bei Besitz-Veränderungen ist unzulässig.
- 4) Der Vorbehalt von Diensten findet nicht für immerwährende Zeit Statt, es muß vielmehr allemal in dem Vertrage bestimmt werden, wann sie zur Ablösung kommen können, und dieser Zeitraum darf nie über vier und zwanzig Jahre, vom Tage der Verkündigung dieses Gesetzes an gerechnet, hinausgehen.
- 5) Immer müssen die vorzubehaltenden Dienste, wenn nicht nach dem Gegenstande der Arbeit und deren Umfang, doch nach Tagen, auch wie viele deren in einem oder dem andern Falle wöchentlich geleistet werden sollen, bestimmte werden.
- 6) Mit Ausnahme der Erndtzeit dürfen die beizubehaltenden Dienste nicht mehr als wöchentlich drei Mannshandtage betragen; für die ersten drei Jahre nach der Vollziehung des Auseinandersetzungs-Vertrages soll es jedoch zulässig seyn, sich außer diesen Handdiensten wöchentlich noch drei Spanntage vorzubehalten.
- 7) Für die Erndtzeit können die drei Handtage in der Woche verdoppelt werden, welche dann aber mit zwei Manns- und vier Frauenstage geleistet werden können.

nä bliższą drogą doysć chcą pewney wiadomości o przedmiotach ułożenia się i o stosunkach rzeczy.

§. 15. Sposób ułożenia się, to iest, które części i które przyległości posady, lub które inne grunta gospodarzom chłopom zamiast tamtych oddane być mają prawem własności, i iakie wynagrodzenia za nie i za utracone dotychczasowe użytki dziedzicowi dać mają, zostawie się dobrowolnemu stron interesowanych ugodzeniu.

Wynagrodzenie takowe może być uiszczane ziemią, zbożem, gotowizną, albo w części ziemią, w części inwetarzem, w części zbożem, w części gotowizną, w części nareszcie zachowaną ieszcze na czas robocizną.

§. 16. Jednakże umowy ich w tey mierze następującym podlegaią ograniczeniom:

- 1) Dziedzic na wynagrodzenie siebie nigdy zabrać nie może nad połowę należących do posady gruntów w rolach, łąkach i pastwiskach, i to nawet tylko, iak dalece zostanie przy posadach tyle roli łąk, ile potrzeba, żeby para tegich wołów dostateczną miała robotę.
- 2) Gospodarstwo chłopskie i zostaiące przy niem grunta oddane być muszą prawem zupełney własności; oddanie zaś prawem czynszu wieczystego lub dzierzawy wieczystey wyłącza się, ponieważ ścieśnia wolność rozrządzenia nim i nowe za sobą pociąga zawikłania.
- 3) Zastrzeżenie dziesięcin dominialnych i opłat (laudemia) od przedawaiących się posad dozwoloném być nie może.
- 4) Zastrzeżenie robocizny nie ma mieć mieysca na wieczne czasy; owszem każdego razu w układzie oznaczony być ma czas, kiedy ma być okupioną (abluowaną), którego to czasu przeciąg nie może być nad lat dwadzieścia cztery od dnia ogłoszenia ninieyszego prawa.
- 5) Zastrzeżone robocizny zawsze, iesli nie podług przedmiotu i miary roboty, to przecieź liczbą dni, i ile ich w iednym lub drugim przypadku ma być czynionych na tydzień, określone być winny.
- 6) Wyiawszy czas żniw, robocizny zachować się mające, nie mają na tydzień wynosić nad trzy dni ręczną przez męszczyznę; na pierwsze iednak trzy lata po podpisaniu ugody, tyczącey się tey separacyi, ma być dozwoloném, zastrzeżać sobie prócz tych robót ręcznych trzy dni sprzężaiem na tydzień.
- 7) Na czas żniw trzy dni ręczną na tydzień mogą być podwoione, z których zaś wtedy odbywane być mogą dwa przez męszczyzn a cztery przez kobiety.

- 8) Sind keine Spanndienste vorbehalten, oder ist der dreijährige Zeitraum, für welchen deren Vorbehalt zulässig ist, verflossen, so können in der Endzeit Handtage in Spanntage verwandelt werden, und es werden solchenfalls die Handtage mit Spanntagen nach dem Gewichte von zwölf Berliner Scheffeln Roggen ausgeglichen, dergestalt, daß, wenn die an einem Tage geleisteten Erndtefuhren einzeln dieses Gewicht betragen, für einen solchen Spanntag drei Mannshandtage abgerechnet werden, wogegen, wenn die Ladung der Erndtefuhren größer oder kleiner ist, nach Verhältnis des Mehr oder Minderbetrages eine verhältnißmäßig größere oder kleinere Anzahl Handtage abzurechnen ist.
- 9) Auch können in den Wintermonaten vom 1sten Dezember bis den 1sten März zum Verfahren des Getreides statt der drei Handtage, Spanntage, jedoch nie über eine Entfernung von sechs Meilen, und überhaupt von jedem bäuerlichen Wirthe nie mehr als sechs solcher Fuhren für jeden Winter, gefordert werden. Das Maas der Ladung muß jedesmal im Vertrage bestimmt seyn, und darf für jede zweispännige Fuhre das Gewicht von zwölf Berliner Scheffeln Roggen nicht überschreiten. Bei diesem Vertrage einer Ladung werden vier Meilen, nämlich zwei Meilen des Hinwegs und zwei Meilen des Rückwegs, drei Mannshandtagen gleich geachtet.
- 10) Die Bespannung muß in allen Fällen so angenommen werden, wie sie der bäuerliche Wirth, ohne Rücksicht auf den Dienst, zur zweckmäßigen Bewirthschaftung seines Hofes hält, also nach Verschiedenheit der Fälle mit Ochsen oder Pferden, zwei, drei oder vierspännig. Auch kann der bäuerliche Wirth, mit Ausnahme des No. 9. gedachten Falles, niemals in dem Auseinandersetzungskreze zum voraus verpflichtet werden, über das No. 6. und 7. bestimmte Maas hinaus rückständig gebliebene Dienste nachzuleisten, sondern nur dazu, die versäumten Leistungen in den geseslich dazu geeigneten Fällen zu vergüten, dessen ungeachtet bleibt es aber hinterher für jeden einzelnen vorkommenden Fall versäumter oder ausgefetzter Dienste den Bertheiligten gänzlich überlassen, sich des halb auf jede beliebige Art in Güte auszugleichen.
- 11) Größere als die oben bestimmten Dienstleistungen sind nur zulässig, wenn die Kreisvermittelungsbehörde sich von der Nothwendigkeit, daß sie geleistet werden müssen, imgleichen von der Fähigkeit des bäuerlichen Wirthes, sie ohne besondern Nachtheil für den regelmäßigen Betrieb seiner Wirthschaft abjudienen, befriedigende Ueberzeugung verschafft.
- 8) Jeżeli albo nie były zastrzeżone roboty sprzężaiem, albo przeciąg trzechletni, na które są dozwolone upływie, robota ręczna na czas żniwa przypadająca, zamienioną być może na robotę sprzężaiem, i w takim razie zrównywiają się dni ręczne z dniami sprzężaiem odbywanymi podług wagi dwunastu szefli berlińskich żyta w ten sposób, że jeżeli fury żniwne jednego dnia, poiedynczo ie biorąc, tę wagę mają, na ieden taki dzień sprzężaiem odrabiany, potrąca się dni ręcznych męskich trzy; iesli zaś ciężar wiezionych iedną furą snopów iest większy lub mniejszy, w miarę większości lub mniejszości potrąca się stósownie większa lub mniejsza liczba dni ręcznych.
- 9) Także w ciągu miesięcy zimowych od 1. Grudnia do 1. Marca do rozwożenia zboża zamiast trzech dni ręcznych żądać można sprzężaiu, iednakże nigdy nad odległość mil sześciu i w ogólności od każdego gospodarza chłopa nie więcej, iak sześć takich fur kaźdey zimy. Miara ciężaru zawsze określoną być powinna w ugodzie, i przechodzić nie może ciężaru dwunastu szefli berlińskich na furę parokonną. Z takim ciężarem, cztery mile, to iest dwie mile drogi na miejsce i dwie napowrót, równaią się trzem dniom ręczney roboty męskiej.
- 10) Sprzężay w kaźdym razie przyimowanym być musi, iak go chłop gospodarz bez względu na pańszczyznę, ku stósownemu zagospodarowaniu swey posady trzyma, zatem w miarę rozmaitych przypadków bądź wołmi, bądź koźmi, a to parą, trzema lub czterema. Także chłop gospodarz, wyiawszy przypadek pod Nr. 9. wspomniony, nie może być z góry obowiazany w układzie separacyjnym, ażeby zaległ nad miarę pod Nro. 6. i 7. określoną robocizną późniey odbywał, lecz iedynie do tego, żeby opuszczoną pańszczyznę w przypadkach prawnie właściwych wynagradzał; mimo tego zaś potem w kaźdym szczególnym zdarzaiącym się przypadku opuszczoney lub odłożoney pańszczyzny zostawie się zupełnie osobom interesowanym, ułożyć się w tey mierze drogą zgody wszelkim dowolnym sposobem.
- 11) Większa nad powyż określoną robocizna dozwoloną być może wtedy, kiedy pośrednicza władza powiatowa zupełne powzięła przekonanie tak o potrzebie iey czynienia, iak o możności chłopa gospodarza odrabiania iey bez szczególnego uszczerbku porządnego prowadzenia gospodarstwa.

- 12) Das Maaß der bisher geleisteten Dienste darf nur dann vergrößert werden, wenn der Gutsherr bei der Auseinandersetzung von seinem Vorwerks, oder von dem bäuerlichen Entschädigungs-Lande einem Bauerhofs neue Ländereien beilegt, welchen Falls überhaupt verhältnismäßig mehr Dienste auf die No. 4. bestimmten Jahre vorbehalten werden können.
- 13) Da, wo der Berechtigte die Hälfte der Ländereien des Verpflichteten eingezogen hat, darf das Maaß der beizubehaltenden Dienste nicht die Hälfte der früher geleisteten überschreiten.
- 14) Außer vorbemerkten Diensten dürfen keine die persönliche Freiheit beschränkende Leistungen festgesetzt werden.
- 15) Bedingt sich der Gutsherr eine Korn- oder Geldrente vor, so hat solche die Natur einer ablösbaren und bei vorkommenden Vereinzlungen theilbaren Real-Abgabe.
- 16) Abreden gegen die in den §§. 55. bis 61. gegebenen Bestimmungen, wegen Verteilung der öffentlichen Lasten sind unzulässig.
- §. 17. In jedem Falle, wo ein Vergleich zu Stande kommt, muß der Auseinandersetzungs-Rezess gerichtlich vollzogen und der Generalkommission zur Prüfung und Bestätigung eingereicht werden.
- 5) Auseinandersetzungen durch die Generalkommission.
- §. 18. Die Generalkommission kann auf einseitige Anträge der Gutsherrn oder der Bauern nur dann zur Auseinandersetzung schreiten, wenn durch ein Attest der Kreis-Vermittlungsbehörde nachgewiesen wird, daß die Bemühungen der letzteren, einen Auseinandersetzungs-Vergleich zu stiften, ohne Erfolg geblieben sind. Wird aber von beiden Theilen der Antrag auf Auseinandersetzung bei der Generalkommission angebracht, so muß sie solche sofort einleiten.
- §. 19. Dabei und bei ihren Entscheidungen muß sie sich die im §. 16. enthaltenen und die in dem Folgenden erteilten Vorschriften, jene des §. 16. jedoch nur in sofern, als sie durch die letzteren nicht abgeändert sind, zur Richtschnur dienen lassen.
- a) Gegenstände der Auseinandersetzung.
- §. 20. Der Bauerhof und alle nach dem rechtlichen Besitzstande bei der Verkündung dieses Gesetzes dazu gehörige Ländereien, Gebäude und Inventariestücke machen den Gegenstand der Auseinandersetzung aus, und wird dabei kein Unterschied zwischen den ursprünglich zur Stelle gehörigen und den später von der Gutsherrschaft aus dem Bestande ihrer Vorwerks-Ländereien dazu gelegten Pertinenzien gemacht.
- §. 21. Sind mit einem Bauerhofs besondere nicht auf den Landbau, sondern auf andere Nahrungen abzuweckende Etablissements oder Gerechtigkeiten, als Mühlen, Schmieden, Krüge u. s. w. verbunden, so finden die Vorschriften dieses Gesetzes zwar auf die Bestandtheile des Bauerhofes Anwendung; wegen der damit verbundenen Nahrungen und deren Zubehör behält es aber bei dem besondern deshalb bisher bestandenen Rechtsverhältniß sein Bewenden.
- §. 22. Die Gebäude verbleiben dem bäuerlichen Wirth, und müssen ihm bei der Ausführung der Auseinandersetzung von dem Gutsherrn in gutem baulichem
- 12) Miara odrabianey dotychczas pańszczyzny wtedy tylko powiększoną być może, kiedy dziedzic przy układaniu się przyda do posady nowe grunta, bądź to z gruntu folwarcznego, bądź z gruntu odebranego od chłopów na wynagrodzenie w którym to razie na określone Nr. 4. lata stósunkowo większa pańszczyzna zastrzeżoną być może.
- 13) Tam gdzie dziedzic odebrał połowę gruntów chłopskich, miara zachować się mającej pańszczyzny przechodzić niema połowy pańszczyzny dawniej odrabianey.
- 14) Prócz powyż wspomnioney robocizny, niewolno żadnych ustanawiać ciężarów, osobistą wolność ograniczających.
- 15) Jeżeli dziedzic warować sobie będzie rentę w zbożu lub w groszu, takowa opłata ma istotę podatku realnego, z którego się okupić, i który w zdarzającym się rozcząstkowaniu dzielić można.
- 16) Umowy przeciwne przepisom §§. 51.—61. tyczącym się rozkładu ciężarów publicznych niemają miejsca.
- §. 17. Każda zawarta ugoda, sądownie spisana i pod rozpoznanie i potwierdzenie Kommissyi Generalney podana być musi.
- 5) Układy zdziałane przez Generalną Kommissyą.
- §. 18. Na iednostronny wniosek dziedziców lub chłopów wtedy tylko do układu Kommissya Generalna przystąpić może, kiedy dowiedzionem będzie zaświadczeniem pośredniczey władzy powiatowey, iż teyże starania oskoiarzenie układu bezskuteczne były. Jeżeli zaś obie strony uczynią do Kommissyi Generalney wniosek o układ, taż bezzwłocznie zaiąć się nim powinna.
- §. 19) Jak w tém dziele, tak w swoich wyrokach, powinny iey służyć za prawidło przepisy dane w §. 16. i poniżey; przepisy zaś §. 16. o tyle tylko, o ile poniższe ich nieodmieniaią.
- a) Przedmioty do układu wchodzące.
- §. 20. Posada chłopska i wszystkie podług prawnego stanu posiadłości przy ogłoszeniu niniejszego prawa do niey należące grunta, budynki i szczegóły inwentarskie, są przedmiotami, o które się ułożyć potrzeba, i niema w tém różnicy między przyległościami pierwsiastkowo do posady należnemi i późniéy przez dziedzica ze składu gruntów folwarcznych przydanemi.
- §. 21. Jeżeli z posadą chłopską złączone są osobne, nie rólnictwo lecz inny iakiz zarobek za cel mające zakłady lub prerogatywy, iako to młyny, kuźnie, karczmy i t. d. przepisy niniejszego prawa skutecznie się wprowadzić powinny na częściach posadę chłopską składających; co do innych zaś zarobków z nią złączonych, i co do nich należy, zostaje przy istnącym dotąd w tey mierze stósunku prawnym.
- §. 22. Budynki pozostają przy gospodarzu chłopie, któremu ie dziedzic przy ułożeniu się z nim w dobrym należytych stanie oddać powi-

chen Zustande überliefert werden, von diesem Zeitpunkt ab, muß sie alsdann jener auf seine Gefahr und Kosten unterhalten.

§. 23. Erfolgt aber im Falle des §. 21. eine Trennung des Bauerhofes und der damit verbundenen besonderen Nahrung, und sind bei beiden nur gemeinschaftliche Gebäude; so müssen die Gebäude derjenigen Nahrung, die nach dem Ermessen der Generalkommission die erheblichste ist, verbleiben: der Guts herr muß jedoch, wenn hiernach keine oder nicht die erforderlichen Wohn- und Wirtschaftsgebäude bei dem Bauerhofe verbleiben, den Mangel auf seine Kosten, dem §. 22. gemäß, ersetzen.

§. 24. Sind auf der Hoffstelle des Bauern, außer den bäuerlichen Wohn- und Wirtschaftsgebäuden, abgesonderte, dem Guts herrn gehörige Gebäude, z. B. Tagelöhner-Wohnungen etc. etc., so verbleiben diese dem Guts herrn. Der bäuerliche Besitzer des Hofes kann aber verlangen, daß sie auf herrschaftlichen Grund versetzt werden; er muß jedoch in diesem Falle entweder die Versetzungskosten bezahlen, oder solche auf seine Kosten abbrechen und auf den ihm angewiesenen Ort aufbauen lassen. Bleibt indessen das Gebäude nach der Auseinandersetzung noch stehen, und ist es künftig neu aufzubauen, so kann es dann nur auf herrschaftlichen Boden gesetzt werden.

§. 25. Das Eigenthum des dem bäuerlichen Besitzer verbleibenden Theils des Hofes erstreckt sich nicht bloß auf die Oberfläche, sondern auch auf die Fossilien, in sofern sie nach den Landes- und Provinzial-Gesetzen dem Eigenthümer des Bodens zustehen. Die bereits vor der Auseinandersetzung aufgedeckten Kalkbrüche, Gruben von Mergel oder andern mineralischen Düngererden und Torfstiche, verbleiben jedoch dem Guts herrn, so wie die bäuerlichen Besitzer das Recht zur Mitbenutzung, zum wirtschaftlichen Gebrauch oder zum Bedarf, in sofern sie es vor der Auseinandersetzung gehabt haben, behalten. In allen Fällen, wo dem Guts herrn Fossilien nach der Auseinandersetzung auf den Grundstücken der bäuerlichen Interessenten verbleiben, müssen diese für die etwa verlorene Benutzung der Oberfläche entschädigt werden.

§. 26. Bei der Auseinandersetzung wegen der Eigenthumsverleihung an die bäuerlichen Wirthe und wegen der den Guts herrn gebührenden Entschädigungen müssen auch alle Dienstbarkeitsrechte, welche den bäuerlichen Wirthen auf herrschaftlichen, und umgekehrt den Guts herrn auf bäuerlichen Grundstücken zuständig sind, mit aufgehoben werden. Wie weit hierunter den bäuerlichen Wirthen noch einstweilige Hülfen vorbehalten werden können, ist weiter unten (§. 67.) bestimmt.

§. 27. Mühlen- und Getränke-Zwang, Jagd und Fischerei, sind nicht Gegenstände der Auseinandersetzung; den bäuerlichen Wirthen muß jedoch die Fischerei auf solchen Gewässern, welche von den ihnen bei der Auseinandersetzung verbleibenden Grundstücken eingeschlossen sind, in sofern sie darauf antragen, immer mit überlassen werden.

b) Grundsätze zur Ausmittelung der Entschädigung.

§. 28. Dem Guts herrn gebührt für die Eigen-

nien; od tey zaß chwili gospodarz ie swoim nakładem i na swe niebezpieczeństwo (ryzyko) utrzymywać musi.

§. 23. Jeżeli w przypadku §. 21. opisanym nastąpi rozłączenie posady chłopskiej od złączonego z nim zarobku osobnego, budynki zaś są tylko wspólne, te zostać muszą przy tym zarobku, który podług uznania Kommissyi Generalney iest ważniejszy; iednakowoż, jeżeli niezostaną przy posadzie chłopskiej albo żadne, albo niedostateczne budynki mieszkalne i gospodarskie, dziedzic niedostatkowi swoim kosztem stósownie do §. 22. zaradzić winien.

§. 24. Jeżeli na posadzie chłopskiej prócz pomieszkania gospodarza i budynków gospodarskich znajdują się osobne do dziedzica należące budynki n. p. pomieszkania dniowaków i t. d. te zostaną przy dziedzicu; chłop zaś właściciel posady może się tego domagać, żeby ie na grunt pański przeniesiono; iednakowoż w tym razie albo ponieść musi nakład za przeniesienie, albo ie swoim nakładem rozebrać i na wskazaném miejscu postawić. Jeżeli tym czasem budynek po ułożeniu się zostanie ieszcze na miejscu, i na przyszłość nowy będzie miał być wystawiony, wtedy tylko na pańskim gruncie wystawionym być może.

§. 25. Własność części przy gospodarzu chłopie zostaiący nieogranicza się na powierzchnią, lecz zarówno się na rzeczy kopalne rozciąga, o ile takowe podług praw krajowych i prowincyalnych należą do właściciela gruntu. Odkryte zaś iuż przed układem kopalnie wapienne, marglu lub innego nawozu mineralnego i torfu, zostaią przy dziedzicu, a właściciele chłopi, mają prawo wspólnego użytkowania, do użycia gospodarskiego lub na swoją potrzebę, o ile ie mieli przed układem. W każdym razie, że po ułożeniu się zostaną przy dziedzicu rzeczy kopalne na gruntach chłopskich, należy się chłopom wynagrodzenie za użytki z powierzchni, jeżeli takie utracili.

§. 26. Przy ułożeniu się o nadanie własności chłopom gospodarzom i o należne dziedzicom wynagrodzenie, także wszystkie służebności zniesione być powinny, iakie się chłopom gospodarzom na pańskich, a przeciwnie dziedzicom na gruntach chłopskich należą. Jak dalece w tem być mogą chłopom gospodarzom tymczasowe wsparcia zastrzeżone, poniżej (w §. 67.) ustanowiono.

§. 27. Prawa wyłączne tyczące się propinacyi trunków i melenia zboża, polowania i rybołóstwa nie są przedmiotami układu; rybołóstwo iednak po wodach obiętych w gruntach zostaiących skutkiem układu przy chłopach, skoro się go domagają, muszą być razem przekazane.

b) Zasady przy dochodzeniu wynagrodzenia.

§. 28. Dziedzicowi należy się zupełne wy-

thums-Verleihung an die bauerlichen Wirthe und für seine bisherigen Nutzungen vollständige Entschädigung.

§. 29. Diese wird nach den Leistungen der bauerlichen Wirthe, mit Berücksichtigung der gutherrlichen Gegenleistungen, bestimmt.

§. 30. Hierbei werden der Gutsheerrschaft zu gute gerechnet:

- 1) Geldzinsen der bauerlichen Wirthe, nach dem bisherigen Betrage;
- 2) Hand- und Spanndienste, welche zur gewöhnlichen Bewirthschaftung des Gutes in den drei letzten Jahren vor der Verkündung dieses Gesetzes von den bauerlichen Wirthen wirklich geleistet worden sind, oder, Falls dies nicht zu ermitteln ist, wie solche in Gemäßheit der §§. 315. und 316. Tit. 7. Th. II. des Allgemeinen Landrechts unter Zugrundelegung des Zustandes des Gutes, in den gedachten drei Jahren, von Sachverständigen zu bestimmen, und nach den §§. 31. bis 36. zu berechnen sind.
- 3) Dienste, die zur gewöhnlichen Bewirthschaftung nicht gehören, sondern nur in besonderen Fällen, als bei Bauten oder bei anderen außerordentlichen Gelegenheiten vorkommen, wobei durch Sachverständige der jährliche Betrag, nämlich wieviel Tage und welcher ein Maas von Arbeit jährlich, indem ein Jahr in das andere gerechnet wird, darauf anzunehmen ist, und zwar wegen der Baudienste mit Berücksichtigung der §§. 120. u. f. der Gemeinheitsheilungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821., sodann aber der Wert nach §. 36. zu bestimmen ist;
- 4) Fruchtleistungen an Roggen, Gerste und Hafer nach dem bisherigen Betrage;
- 5) andere Fruchtleistungen, einschliesslich der nach §. 30. der Ablösungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821. anzuschlagenden Frucht-Zehnten, welche nach Verhältniß ihres wirtschaftlichen Werths zu dem des Roggens, auf Roggen zu berechnen sind;
- 6) andere Natural-Abgaben, einschliesslich der nach §. 30. der Ablösungs-Ordnung anzuschlagenden Fleisch-Zehnten, nach §. 38. der gedachten Ordnung zu Roggen berechnet;
- 7) die nach §. 26. aufgehobenen Berechtigungen der Gutsheerrschaft, nach der von Sachverständigen anzuschlagenden Nutzung; und endlich
- 8) der in Roggen oder Geld auszudrückende Grundzins für diejenigen Ländereien und Nutzungsgegenstände, welche etwa den bauerlichen Wirthen nach §. 27. und 105. zugelegt worden.

§. 31. Der Werth, der nach §. 30. Nro. 2. zur gewöhnlichen Bewirthschaftung des Gutes wirklich geleisteten oder beziehungsweise zu bestimmenden Spann- und Handdienste, wird allemal (§§. 35. und 36.) in Roggen bestimmt.

nagrodzenie za nadaną gospodarzom chłopom własność, i za dotychczasowe jego z niego użytki.

§. 29. Wynagrodzenie to reguluje się według prestacyi gospodarzów z zachowaniem względu na wzajemne z strony dziedzica prestacye.

§. 30. Na korzyść dziedzica biorą się tu:

- 1) Czynsze gospodarzów chłopów w groszu, według dotychczasowej ilości;
- 2) Robocizny ręczne i zaprzężne, iakie dla zwyczajnego dóbr (wsi) zagospodarowania w trzech ostatnich latach przed ogłoszeniem tego prawa przez gospodarzy rzeczywiście były odbywane, lub, ieśliby tego dożyć nie można, iak takowe stósownie do §§. 315. i 316. Tyt. 7. Cz. II. Powszechnego Prawa krajowego, biorąc za zasadę stan dóbr, w pomienionych trzech latach, przez znawców oznaczone, i według §§. 31. do 36. obrachowane być mają.
- 3) Robocizny, nie należące do zwyczajnego gospodarstwa, lecz mające miejsce tylko w szczególnych przypadkach, iako to przy budowlach lub przy innych nadzwyczajnych wydarzeniach, przyczem przez biegłych roczna ilość, to jest ile dni i iaka miara roboty rocznie, rachując rok w rok, ma być w tey mierze przyjętą, i wprawdzie co do robocizn przy budowlach ze względem na §§. 120. i dal. Regulaminu podziału wspólności z dnia 7. Czerwca 1821., a potem wartość według §. 36. oznaczoną;
- 4) Daniny zbożowe w życie, ięczmieniu i owsie według dotychczasowej ilości;
- 5) inne w ziarnie daniny łącznie dziesięcin zbożowych według §. 30. Regulaminu abluicyi robocizn z d. 7. Czerwca 1821. wysledzić się mających, które w stósunku gospodarczey ich wartości do wartości żyta, na żyto obrachowane być mają;
- 6) inne daniny in natura, łącznie dziesięcin w zwierzętach, według §. 30. Regulaminu abluicyi wysledzić się mających, według §. 38. rzeczzonego Regulaminu na żyto obrachowane;
- 7) zniesione według §. 26. prawa dziedzica podług wysledzić się mającego przez biegłych użytku, i nakoniec
- 8) wyrazić się mający w życie lub groszu czynsz gruntowy za grunta i przedmioty użytkowania, któreby gospodarzom według §. 27. i §. 105. przydane były.

§. 31. Wartość robocizn zaprzężnych i ręcznych, według §. 30. Nro. 2. celem zwyczajnego dóbr gospodarstwa rzeczywiście uskutecznianych lub względnie (resp.) oznaczyć się mających, ustanawia się zawsze na żyto (§§. 35. i 36.)

§. 32. Sofern diese Dienste ungemessen, oder bloß nach Tagen gemessen sind, hat die Guts Herrschaft die Wahl, ob Befuß der Ermittlung ihres Werthes

a) bloß die Zahl der wirklich geleisteten Spann- und Handdiensttage,

oder

b) die von dem Dienstpflichtigen wirklich beschaffte Arbeit zum Grunde gelegt werden soll. In dem ersten Falle geschieht die Werthsbestimmung nach §. 35.; in dem zweiten Falle nach den im §. 36. enthaltenen Vorschriften.

§. 33. Nach Gattung und Umfang der Arbeit bereits gemessene Dienste sind allemal nach dem Grundsätze b. des §. 32., mithin nach den Vorschriften des §. 36., abzuschätzen.

§. 34. Nach eben diesem Grundsätze §. 32. b., muß auch, im Fall der Unmöglichkeit der Ausmittlung der wirklich bisher geleisteten Diensttage, der Werth der alsdann nach §. 30. No. 2. von Sachverständigen zu ermittelnden Dienste bestimmt werden.

§. 35. Damit, im Fall der Anwendung des Grundsatzes a., des §. 32., der örtliche Werth eines Diensttages jederzeit möglichst richtig geschätzt werde, soll mit Zuziehung von Deputirten der Gutsbesitzer aus denjenigen Landestheilen, für welche das gegenwärtige Gesetz gegeben wird, durch Sachverständige für jede der verschiedenen Arten der Spann- und Handtage, im Allgemeinen nach der Maassgabe, wie solche in den gedachten Landestheilen einerseits am besten und andererseits in der schlechtesten Art abgeleistet zu werden pflegen, ein Maximum und ein Minimum ihres Werthes in Roggen ermittelt und durch die Amtsblätter bekannt gemacht werden. In den Grenzen dieses Maximum und Minimum ist alsdann der örtliche Werth eines Diensttages nach Art und Maassgabe der bisherigen Leistung von der General-Kommission zu bestimmen.

§. 36. Muß die Werthermittelung der Dienste, wegen der Wahl des Guts Herrn (§. 32.), oder in Folge der Vorschriften der §§. 33. und 34. nach der von den Dienstpflichtigen bisher beschafften Arbeit geschehen; so ist das Arbeitsquantum, wo solches nicht schon in gemessenen Diensten feststehet (§. 33.) oder ermittelt ist (§. 34.), durch Sachverständige zu ermitteln. Auf den Grund dieses Arbeitsbetrages werden alsdann die Kosten berechnet, welche der Guts Herr anwenden muß, um durch eigenes Gespann, Tageslöhner und Gesinde die bisher durch die Dienste beschaffte Arbeit selbst zu beschaffen.

§. 37. Muß bei zeitempfindlichen Gütern mit oder ohne Befugniß, die Erneuerung des Kontraktes nach Ablauf bestimmter Jahre, oder nach dem Aussterben gewisser Geschlechtsfolgen fordern zu können, vertragsmäßig oder herkömmlich ein Einkaufsgeld bezahlt werden, so gebühret der Guts Herrschaft, außer den ihr nach §. 30. zu berechnenden Nuzungen, eine nach §§. 33. bis 37. der Ablösungsordnung vom 7ten Juni 1821. zu bestimmende Entschädigung. Jedoch hängt es von der Wahl des Verpflichteten ab, statt der im §. 37. a. a. D. bestimmten Kapitalszahl

§. 32. Jeżeli robocizny te są niestałe, lub tylko podług dni oznaczone, należy do wyboru dziedzica, czyli dla wysledzenia ich wartości,

a) iedynie liczba rzeczywiście odbywanych dni robocizn zaprzężnych i ręcznych,

lub

b) uskutecznianą rzeczywiście przez zaciężnego robota, ma być wziętą za zasadę. W pierwszym przypadku oznacza się wartość według §. 35.; w drugim według przepisów §. 36.

§. 33. Według gatunku i objętości roboty oznaczone już robocizny, szacowane być zawsze winny na zasadzie b. §. 32go, a zatem według przepisów §. 36.

§. 34. Według teyże zasady §. 32. b. w niemożności wysledzenia liczby dni odbywaney dotąd rzeczywiście robocizny, także oznaczoną być powinna wartość mających się wówczas według §. 30. Nro. 2. przez znawców wysledzić robocizn.

§. 35. Ażeby, w razie zastosowania zasady a. §. 32., miejscowa wartość dnia robocizny zawsze ile można dokładnie szacowaną była, więc z przybraniem Deputowanych Właścicieli ziemskich z tych części kraiu, dla których ninieysze prawo wydane, ma być przez znawców, co do każdego z rozmaitych gatunków robocizn zaprzężnych i ręcznych, w powszechności w stosunku, iak takowe w rzeczonych częściach kraiu z iedney strony naylepiej a z drugiey strony w naygorszym sposobie uskuteczniane bywaią, maximum i minimum (nawyższy i nayniższy stopień) ich wartości na żyto rachuiąc wysledzonem i przez Dzienniki Urzędowe obwieszczonem. Następnie w obrębach tego maximum i minimum Kommissya Generalna oznacza miejscową wartość iednodzienney robocizny w miarę dotychczasowey prestacyi.

§. 36. Jeżeli wartość robocizn, z przyczy ny wyboru dziedzica (§. 32.) lub w skutek przepisów §§. 33. i 34. według odbywaney dotąd przez zaciężnych roboty musi być wysledzaną; naówczas ilość roboty, gdzie takowa nie jest ieszcze w stałych robociznach ustanowioną (§. 33.) lub wysledzoną (§. 34.) przez znawców wysledzoną być powinna. Na zasadzie tey to ilości roboty obrachować wówczas należy koszta, iakie łożyć musi dziedzic aby robotę, którą dotychczas miał z pańszczyzny, własnym zastąpić zaprzęgiem, dniowakami i czeladzią.

§. 37. Jeżeli przy czasowoemfiteutycznych posiadach z prawem lub bez prawa żądania odnowienia kontraktu po upłynieniu oznaczonych lat lub po wygaśnieniu pewnych pokoleń, z mocy kontraktu lub z obserwancyi wkupne opłacaniem być musi, naówczas dziedzicowi, oprócz obrachować się mających dlań według §. 30. użytków, należy się wynagrodzenie według §§. 33. do 37. regulaminu abluicy z dnia 7. Czerwca 1821. oznaczonem być mające. Zależy iednak od wyboru obowiązanego, zamiast

lung die Zinsen davon zu vier Prozent als jährliche Rente zu entrichten.

Muß z. B. die Erneuerung alle Dreißig Jahre gesucht werden, und beträgt das Einkaufsgeld 300 Rthl. und hat der gegenwärtige Besitzer fünfzehn Jahre gewohnt; so beträgt die nach §. 36. der Ablösungsordnung zu übernehmende Rente 10 Rthl.

und der nach §. 37. a. a. Orte zu entrichtende Kapitalertrag 150 Rthl., oder, wenn es der Verpflichtete vorzieht, statt dessen Rente zu entrichten, diese 6

und in solchem Falle die ganze für die hergebrachte Erneuerung des Kontraktes zu entrichtende Entschädigung jährlich . . . . . 16 Rthl.

§. 38. Von dem Betrage dieser Leistungen (§§. 30. bis 37.) werden in Abzug gebracht:

- 1) die Geldvergütungen oder die Naturalien, welche die Guts herrschaft den bäuerlichen Wirthen nach der örtlichen Verfassung für eine oder die andere Gattung von Leistungen zu gewähren schuldig war, und zwar, je nachdem sie jährlich vorkommen oder nur bei gewissen Gelegenheiten, nach dem vorstehenden §. 30. Nr. 2. und 3., und die Naturalien, in sofern sie nicht in Korn bestehen, nach §. 27. und 28. der Ablösungsordnung;
- 2) Remissionen und Unterstützungen bei Unglücksfällen und Bauhülfen nach dem von Sachverständigen, gemäß den bestehenden Verpflichtungen der Guts herrschaft und örtlichen Verhältnissen, darauf durchschnittlich anzuschlagenden jährlichen Betrage;
- 3) die öffentlichen Lasten;
- 4) der reine Ertrag, in Körnern, der von der Guts herrschaft den bäuerlichen Wirthen vor der Eigenthumsverleihung, ohne verhältnismäßigen Erlaß an ihren Abgaben und Leistungen, abgenommenen Grundstücke und Nutzungsgegenstände;
- 5) der reine Ertrag, in Körnern, der von den Guts herren nach §§. 26. 27. und 40. bis 42. bei der Eigenthumsverleihung zurückgenommenen Ländereien und Nutzungsgegenstände;
- 6) die Zinsen zu vier Prozent der von der Guts herrschaft nach §. 43. zurückgenommenen Inventarrienstücke.

c) Entschädigungsarten.

§. 39. Die solchergestalt (§§. 30. bis 38.) ausgemittelte Entschädigung kann, in sofern sich die Beteiligten nicht über eine Abfindung in Kapital oder sonst anders einigen, in Land, oder in Inventarrienstücken, oder in Rente, oder theilweise in einem und dem andern zugleich gefordert werden. Wie weit in Abrechnung darauf auch einstweilen noch Naturaldienste vorbehalten werden können, ist §. 49. und folg. bestimmt.

§. 40. An Land kann die Guts herrschaft auf Ab schlag der ihr gebührenden Entschädigung die Hälfte

postanowionego w §. 37. l. c. opłacenia kapitału, uiszczając od niego prowizyę z czterech od sta jako roczną opłatę (rentę.)

Jeżeli n. p. odnowienie co trzydzieści lat winno być poszukiwanem i wkupne wynosi 300 Tal., a obecny posiadziciel piętnaście lat mieszkał, naówczas opłacać się mająca według §. 36. regulaminu abluicyi renta wynosi 10 Tal. a uiszczyć się mający według §. 37. l. c. kapitał 150. Tal., lub, jeżeli obo wiązany woli zamiast tego opłacać rentę, ta . . . . . 6 —

wynosi, a w takim przypadku całkowite za upoważnione zwyczajem odnawianie kontraktu opłacać się mające wynagrodzenie, wynosi rocznie . . . . . 16 Tal.

§. 38. Od ogółu tych prestacyi (§§. 30 do 37.) odciągają się:

1. bonifikacye w groszu lub naturalia, które dziedzic gospodarzom chłopom według miejscowych urzędzeń za ten lub ów rodzaj prestacyi udzielać był obowiązany, a to w miarę tego, czy corocznie mają miejsce, lub tylko w pewnych wydarzeniach, według poprzedniego §. 30. Nro. 2. i 3., a naturalia, jeżeli w życie się uiszczają, według §. 27. i 28. Regulaminu abluicyi;
- 2) remissye i zapomózki przy nieszczęśliwych przypadkach i budowlach według roczney ilości przez biegłych, w miarę istnących zobowiązań dominii i stosunków miejscowych, w średniey proporcji obrachować się mające;
- 3) ciężary publiczne;
- 4) czysty dochód w ziarnie, z gruntów i przedmiotów użytkowych, gospodarzom chłopom przez dominium przed nadaniem własności, bez odpowiadającego temu zwolnienia im danin i prestacyi, zabranych;
- 5) czysty dochód w ziarnie, z gruntów i przedmiotów użytkowych, przez dziedzica według §§. 26. 27. i 40. do 42. przy nadaniu własności, napowrót odebranych;
- 6) prowizyę po cztery od sta od szczegółów inwentarskich przez dominium według §. 43. napowrót odebranych.

c) Sposoby wynagrodzenia.

§. 39. Wyśledzone tym sposobem (§§. 30. do 38.) wynagrodzenie, — jeżeliby się interesenci nieugodzili względem wynagrodzenia w kapitale lub w innym sposobie — może być żądanem albo w ziemi, lub w przedmiotach inwentarskich, lub w rencie, albo cząstkowo razem iednym i drugim. O ile na poczet tego także tymczasowo jeszcze robocizny in natura zastrzeżone być mogą, przepisano w §. 49. i następnych.

§. 40. Z ziemi może dominium na poczet przynależnego mu wynagrodzenia odebrać na

der Aecker, der Wiesen, der besonderen Hütungen (das heißt, die außer der Aecker- und Wiesenhütung vorhanden sind) und der Waldungen, und zwar bei jeder Gattung in Morgenzahl und Güte nach dem Verhältniß, in welchem die bäuerlichen Wirthe sie bisher besessen haben, zurücknehmen, in sofern nämlich

- a) an Aeckern und Wiesen soviel, als nothwendig ist, um für ein Gespann von zwei tüchtigen Zugochsen zulängliche Arbeit zu gewähren,
- b) an Hütung so viel, als für den Viehstand der bäuerlichen Wirthe erforderlich ist, und
- c) an Waldungen oder Waldstücken, wo solche bei den Bauerhöfen vorhanden sind, so viel, als sie zur Befriedigung ihres Bau- und Brennholzbedarfs nöthig haben,

bei den Höfen verbleibt.

§. 41. Bei der Beurtheilung der Entbehrlichkeit der Hütung kann jedoch auf künstlichen Futterbau und Stallfütterung nur in sofern Rücksicht genommen werden, als dieselben bis zur Auseinandersetzung wirklich schon statt gefunden haben.

§. 42. Auch kann, was etwa an Waldungen oder Waldstücken bei den bäuerlichen Wirtschaften mehr vorhanden, als nach §. 40. c., erforderlich ist, von der Gutsherrschaft dennoch nur in sofern zurückgenommen werden, als die getrennten Antheile zur forstmäßigen Benutzung geeignet bleiben, oder dieselben vortheilhaft als Aecker und Wiesen benutzt werden können.

§. 43. Die herrschaftlichen Inventariestücke ist die Gutsherrschaft nur in so weit zurückzunehmen befugt, als die bäuerlichen Wirthe solche, entweder wegen Erlaß des Dienstes, oder wegen Verminderung ihres Landbesitzes, ganz oder zum Theil entbehren können.

§. 44. Unter diesen nähern Bestimmungen (§§. 40. bis 43.) hat der Gutsherr zwischen einer Entschädigung in Land, Inventariestücken, oder Rente die Wahl.

§. 45. In so weit er Land wählt, geschieht die desfallige Auseinandersetzung zwischen ihm und den bäuerlichen Wirthen, mit Beobachtung der §§. 40. bis 42., nach den Vorschriften der Gemeinheitsheilungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821.

§. 46. Kann die Entschädigung in Land und Inventariestücken entweder gar nicht, oder nicht völlig gewährt, und muß folglich dieselbe ganz oder zum Theil auf eine Rente berechnet werden, oder zieht die Gutsherrschaft überhaupt die Entschädigung in Rente vor: so hängt es lediglich von ihrer Einigung mit den Bauern ab, ob diese Rente in Korn oder Geld, und letzternfalls ob in einem mit dem Roggenpreise steigenden und fallenden, oder in einem feststehenden Geldzinse, festgesetzt und abgeführt werden soll; in Entstehung gültlicher Einigung ist sie aber verpflichtet, die Rente in Korn anzunehmen.

§. 47. Soll Behufs der Feststellung der Rente Geld auf Korn, oder Korn auf Geld gerechnet werden, oder soll die Rente nach den Roggenpreisen steigen und fallen; so ist nach der Gemeinheitsheilungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821. §§. 73. und 74. zu verfahren.

powrot połowę roli, łąk, osobnych pastewników, (to iest pastewników, iakie są prócz pastwisk po rolach i łąkach) i lasów, i wprawdzie przy każdym gatunku w liczbie morg i dobroci w stósunku, w iakim ie gospodarze chłopi dotąd posiadali, ieżeli pozostaje się

- a) przy gospodarstwach roli i łąk tyle, ile potrzeba do zatrudnienia zaprzęgu z dwóch dzielnych wołów dostateczną robotą;
- b) pastwiska tyle, ile potrzeba dla bydelnego inwentarza gospodarzów chłopów i
- c) lasów lub dąbrowek (Waldstücke) gdzie się takowe przy gospodarstwach chłopskich znajdują, tyle, ile na zaspokoienie potrzeb budowli i opału potrzebną.

§. 41. Przy rozpoznawaniu atoli: czy się obeydzie bez pastwiska, można tylko o tyle mieć wzgląd na uprawę roślin paszystych i chodowanie na oborze, ile takowe aż do czasu ułożenia się rzeczywiście iuż miejsce miały.

§. 42. Znaydować się wszakże mogąca przy gospodarstwach chłopskich większą ilość lasów lub dąbrowek nad potrzebę według §. 40. c., wtenczas tylko dominium odebrać może, ieżeli odłączone części zdadne są do użycia według prawideł leśnych, lub takowe korzystnie iako role i łąki użytkowane być mogą.

§. 43. Szczegóły inwentarskie dominialne na tyle mocne iest dominium odebrać napowrót, o ile gospodarze chłopi, bądź z powodu uwolnienia ich od pańszczyzny, lub z powodu zmniejszenia im roli, całkiem lub w części bez niego obeyść się mogą.

§. 44. Z tém bliższém określeniem (§§. 40 do 43) wolno dziedzicowi wybierać między wynagrodzeniem w ziemi, inwentarzu lub rencie.

§. 45. Jeżeli wybiera ziemię, uskutecznia się w tey mierze separacya między nim a gospodarzami chłopami, z zachowaniem §§. 40 do 42., według przepisów regulaminu podziału wspólności z d. 7. Czerwca 1821.

§. 46. Jeżeli wynagrodzenie w ziemi i szczegółach inwentarskich albo wcale nastąpić niemoże, lub nie w zupełności, i takowe przeto całkiem lub w części na rentę obróconém być musi, lub zgoła dziedzic woli wynagrodzenie w rencie; tedy iedynie od ułożenia się iego z chłopami zawisło: czyli taż renta w zbożu lub groszu, a w ostatnim razie czyli w podnoszącym się i zniżającym z ceną żyta, lub w stałym czynszu pieniężnym, ma być ustanowioną i uiszczaną; w przypadku niengodzenia się, obowiazany iest przyiąć rentę w ziarnie.

§. 47. Jeżeli w celu ustanowienia renty mają być pieniądze na zboże, lub zboże na pieniądze rachowane, lub ieżeli renta ma się podnosić i zniżać w miarę cen żyta, naówczas postępować należy według regulaminu podziału wspólności z d. 7. Czerwca 1821. §§. 73 i 74.

§. 48. Jede dieser Renten (§. 46.) und zwar die Kornrente, indem solche diesem Zweck nach vorstehender Vorschrift (§. 47.), nur in umgekehrter Ordnung, wiederum auf Geld berechnet wird, kann nach Bestimmung der Ablösungsordnung vom 7ten Juni 1821. §. 16. abgelöst werden. Dann soll es jedoch dem Berechtigten frei stehen, statt der Durchschnittspreise der letzten dem Antrage vorhergehenden vierzehn Jahre, die Durchschnittspreise der letzten der Verkündung dieses Gesetzes unmittelbar vorangegangenen vierzehn Jahre, mit Weglassung der zwei theuersten und zwei wohlfeilsten, zu wählen, und darnach das Ablösungskapital zu bestimmen.

§. 49. Auch in dem Falle, wenn die Auseinandersetzung durch die Generalkommission geschieht (§. 18. u. folg.), müssen statt der Rente, im Falle des Bedürfnisses auf Verlangen des einen oder des andern Theils, Naturaldienste, jedoch nur für die nächsten zwölf Jahre, von der Verkündung dieses Gesetzes an gerechnet, zugestanden werden, in sofern dergleichen von den bäuerlichen Wirthen bisher geleistet sind, niemals aber mit Ausnahme des Falles §. 16. Nr. 12., über das Maas der bisherigen Leistungen hinaus.

§. 50. Im Fall entstehenden Streitens, entscheidet die Generalkommission über die Zulässigkeit und das Maas derselben. Sie sind zulässig, in so weit die Guts herrschaft die erforderlichen Mittel zum Ersatz derselben oder die bäuerlichen Wirthe ohne Gefährdung ihrer Erhaltung die statt der Dienste aufzubringende Rente nicht zu beschaffen vermögen.

§. 51. Können einige bäuerliche Wirthe die Rente zum Ersatz der Dienste aufbringen, andere aber nicht: so können zwar jene daraus keinen Anlaß nehmen, die Berechtigung der Rente zu versagen, die Guts herrschaft aber kann die Annahme derselben verweigern, und auch von jenen Dienste verlangen, wenn die Naturaldienste der zur Renteleistung unfähigen Wirthe mehr als den vierten Theil der gemeinsamen Dienstpflichten betragen.

§. 52. Diese Dienste werden der Guts herrschaft nach denselben Grundsätzen angeschlagen, welche bei Ermittlung der von den bäuerlichen Wirthen zu entrichtenden Rente zum Grunde zu legen sind, und mit der letzteren ausgeglichen.

§. 53. Sind die bäuerlichen Wirthe bereit, einen dem Werthe ihrer gemeinsamen Dienste gleichkommenden Theil der Rente mit Kapital abzulösen, oder zahlen sie doch einen solchen Theil des Kapitalbetrages, als erforderlich ist, um den Guts herrn in den Stand zu setzen, die zum Ersatz der Dienste erforderlichen Wirtschaftseinrichtungen zu treffen: so sind sie unter den auch hier anwendbaren Einschränkungen des §. 51. die Befreiung von den noch vorbehaltenen Diensten zu fordern befugt. Doch kann der Guts herrschaft ihre Entlassung aus dem Dienste nicht eher, als mit dem Ende des auf die wirkliche Einzahlung des Ablösungskapitals zunächst folgenden Wirtschaftsjahres zugemuthet werden.

§. 48. Każda z tych rent (§. 46.) i wprowadzie renta w ziarnie, rachując takową w tym celu według poprzedniczego przepisu (§. 47.), tylko w naodwrotnym porządku, znowu na pieniądze, może według obmowy regulaminu abluicyi z d. 7. Czerwca 1821. §. 16. być okupioną. Jednakowoż wolno ma być wówczas dziedzicowi, zamiast cen średnich ostatnich, wnioski poprzedzających czternastu lat, obrać ceny takowe ostatnich, ogłoszenie niniejszego prawa bezpośrednio poprzedzających czternastu lat, opuszczając dwa lata naydroższe i dwa naytańsze, i według nich oznaczyć kapitał okupny (ablucyiny).

§. 49. Także w przypadku skutecznienia układu przez Generalną Kommissją (§. 18. i następ.), zamiast renty, w przypadku potrzeby na żądanie iedney lub drugiey strony, przyznawane być muszą robocizny in natura, iednak tylko na naybliższe lat dwanaście, rachując od ogłoszenia niniejszego prawa, to iest iezeli takowe przez chłopów gospodarzów dotąd odbywane były, nigdy zaś, wyiawszy przypadek §. 16. Nr. 12., nad zakres dotychczasowych prestacyi.

§. 50. W przypadku sporu rozstrzyga Generalna Kommissya, czyli mogą mieć miejsce i iak daleko rozciągać się maia. Mogą mieć miejsce, skoro dziedzic niema potrzebnych na zastąpienie ich funduszów, lub gospodarze chłopi niesą w stanie, bez narażenia własnego utrzymania, zdobyć się na rentę za robocizny.

§. 51. Jeżeli niektórych gospodarzów chłopów stanie na rentę za robocizny, innych zaś nie: to tamci wprawdzie niemogą brać ztąd pochopu do uchylenia się od uiszczenia renty, dziedzic atoli odmówić może iey przyjęcie, i wymagać i od tamtych robocizn, skoro robocizny in natura gospodarzów niemogących zaspokoić go w rencie, więcey czwartey części wspólnych prestacyi wynoszą.

§. 52. Robocizny te cenią się dziedzicowi według tych samych prawideł, podług których wynalezioną ma być należąca się od gospodarzów chłopów renta, i kompensują się z ostatnią.

§. 53. Jeżeli gospodarze chłopi gotowi są, odpowiadając wartości ich wspólnych robocizn część renty w kapitale spłacić, lub iezeli przynajmniej wyliczą taką część kapitału, iakka iest potrzebną, ażeby dziedzic był w stanie przedsięwziąć należne rozporządzenia gospodarskie na zastąpienie robocizn: naówczas maia prawo z zastosowaniem i tu ograniczeń §. 51. żądać uwolnienia od zastrzeżonych ieszcze robocizn. Wszelako niemożna wymagać od dziedzica, ażeby ich prędzey uwolnił od robocizn, iak z końcem roku gospodarskiego następującego po istotném spłaceniu kapitału.

§. 54. Die der Gutsheerrschaft mittelst Festsetzung der Generalkommission vorbehaltenen Dienste müssen, so viel wie möglich, nicht blos nach Tagen, sondern nach dem Gegenstande und Umfange der Arbeit bestimmt werden.

d) Vertheilung der Realabgaben und öffentlichen Lasten.

§. 55. Die auf den Bauerhöfen haftenden öffentlichen und andere Realabgaben bleiben, wenn die Bauern kein Land abtreten, denselben zur Last. Im Fall der Landabtretung werden sie aber zwischen denselben und der Gutsheerrschaft nach Verhältniß der Landtheilung vertheilt.

§. 56. Die nach der bisherigen Verfassung von den bäuerlichen Wirthen auf das ihnen bisher schon zuständige Nutzungsrecht und das ihnen an ihren Hofgebäuden etwa zuständige Eigenthum eingegangene Schulden und Realabgaben bleiben den bäuerlichen Wirthen immer allein zur Last. Dies gilt insbesondere auch von den ursprünglich allein auf ihre Hofgebäude gelegten öffentlichen Abgaben. Wie aber die Vertheiligten wegen der letztgedachten Abgaben auszugleichen sind, ist im §. 38. bestimmt.

§. 57. Die Gemeinelasten verbleiben den bäuerlichen Wirthen ausschließlich. Nimmt jedoch die Gutsheerrschaft an den Vortheilen der Gemeinde Anstalten Theil; so muß sie auch nach Verhältniß ihrer Theilnahme zu den Kosten derselben beitragen.

§. 58. Die zum Unterkommen und zum Unterhalt der Gemeindebeamten bestimmten Gebäude, Ländereien und Nutzungen, verbleiben nach wie vor Gemeinegut, und es können den bäuerlichen Wirthen dafür keine besonderen Vergütungen an die Gutsheerrschaft zugemuthet werden. Dagegen übernimmt die Gemeinde die fernere Unterhaltung derselben, wenn solche auch bisher ganz oder zum Theil von der Gutsheerrschaft geleistet ist.

§. 59. Dasselbe gilt von anderen zu Gemeinезwecken vorhandenen Anstalten und den zu ihrer Unterhaltung bestimmten Grundstücken und Nutzungsrechten.

§. 60. Wegen der Konkurrenz der Gutsheerrschaft zu den Lasten dieser Gemeinde-Anstalten (§§. 58. und 59.) finden die Bestimmungen des §. 57. Anwendung.

§. 61. Niemals kann der Gutsheerrschaft, wenn sie auch nach bisheriger Verfassung oder der Natur des Gegenstandes an den Gemeinde-Einrichtungen nicht Theil nimmt, die Theilnahme daran gegen verhältnißmäßige Uebernahme der Kosten verweigert werden.

§. 62. Die vorgeordneten Bestimmungen §. 57. u. folg. verstehen sich von den Gemeinelasten im engeren Sinne, d. i., den zu den öffentlichen Zwecken des Gemeinverbandes bestimmten Einrichtungen.

§. 63. Ist aber von solchen Einrichtungen die Rede, welche die Privatvortheile der Grundbesitzer und ihrer Hinterlassen bezwecken, als die zur Nutzung der Grundstücke gehörenden Bewässerungs- und Abwässerungs-Anstalten, Privatwege und Tristen, Hirtenhäuser, Unterhaltung der Zuchstiere u. s. w.;

§. 54. Zastrzeżone dziedzicowi robotniczy przez decyzją Generalney Kommissyi powinny być, ile tylko można, nie tylko podług dni, lecz podług przedmiotu i objętości roboty oznaczone.

d) Rozłożenie podatków realnych i ciężarów publicznych.

§. 55. Przywiązane do gospodarstw chłopskich publiczne i inne realne daniny, jeżeli chłopi nieodstąpią roli, pozostaną wyłącznym ich ciężarem. W przypadku zaś odstąpienia roli, podzielone będą między nich i dziedzica w stosunku podziału roli.

§. 56. Długi i realne daniny, kióremi gospodarze chłopi, według dotychczasowego położenia, służące im dotąd już prawo użytkowania i służącą im może własność budynków gospodarskich obarczyli, ciążą nadal samych tylko gospodarzy chłopów. Rozumie się też to w szczególności o publicznych podatkach, które pierwsiastkowo wyłącznie na ich zabudowania gospodarskie włożone były. W jakim zaś sposobie interesentów we względzie tych ostatnich podatków pogodzić, w §. 38. przepisano.

§. 57. Uiszczanie ciężarów gminnych pozostaje wyłącznym gospodarzów chłopów obowiązkiem. Jeżeli jednak dziedzic ma udział w korzyściach zakładów gminnych, winien się też w miarę tegoż przykładać do kosztów na ich utrzymanie.

§. 58. Przeznaczone na pomieszczenie i utrzymanie urzędników gminnych budynki, role i użytki, pozostają nadal, iak dotąd, własnością gminy, za które nie można od gospodarzów żądać dla dziedzica wynagrodzenia. Natomiast bierze gmina dalsze ich utrzymywanie na siebie, chociażby takowe dotąd dziedzic całkiem lub w części podeymował.

§. 59. To samo ważném jest we względzie innych dla dobra gminy istnących założeń i przeznaczonych na utrzymanie onych gruntów i użytków.

§. 60. Względem przykładania się dziedzica do ciężarów z tych układow gminnych (§§. 58. i 59.) zastosować się mają przepisy §. 57.

§. 61. Dziedzicowi, chociażby według dotychczasowych stosunków lub natury rzeczy nie miał udziału w urządzeniach gminnych, nie może takowy za stosowném kosztów na nie podjęciem być odmówionym.

§. 62. Poprzednie przepisy §. 57. i nast. rozumieją się o ciężarach gminnych w ścisłym znaczeniu, to jest o urządzeniach na publiczny pożytek związku gminnego przeznaczonych.

§. 63. Jeżeli zaś jest mowa o urządzeniach, prywatne korzyści posiadzicieli dóbr i ich właścian za cel mających, iako to należące do użytkowania z gruntów zakłady dla wprowadzania i spuszczenia wody, prywatne drogi i wygony, domy dla pasterzy, utrzymywanie stadników,

so bleiben diese den Beteiligten nach wie vor zur Last, und es kann keinem derselben eine Genossenschaft an den Vortheilen und Lasten derselben aufgedrungen werden, welche nicht schon in der bisherigen Verfassung oder den allgemeinen Gesetzen wegen Einschränkung des Eigenthums zu gemeinem Besten und besserer Benutzung anderer Grundstücke begründet ist.

§. 64. Dem gemäß verbleiben die Hirtenhäuser und die zugehörigen Grundstücke, welche den bauerlichen Wirthen bisher zur Nutzung überlassen waren, insofern sie dieselben ohne Theilnahme der Herrschaft nutzen, ihnen allein; im andern Falle aber nimmt die Gutsherrschaft ferner als Miteigenthümer daran Theil. Nach dem Verhältnis des Miteigenthums richtet sich auch der Kostenbeitrag zur Unterhaltung. Doch muß die Auseinandersetzung der hieraus und aus anderen ähnlichen Verhältnissen entspringenden Verwickelungen bei der Regulirung möglichst bewirkt werden.

e) Gleichzeitige Bewirkung der Separation.

§. 65. Eben so soll bei allen durch Abgeordnete der General-Kommission zu bewirkenden Regulirungen, auch dann, wenn die Gutsherrschaft keine bauerlichen Ländereien zurücknimmt, dieselbe mit den bauerlichen Wirthen aus aller Gemeinschaft gesetzt werden. Wegen der als Ausnahme von dieser Regel auf gewisse Zeit noch zulässigen Waldberechtigungen etc. ist unten (§. 67.) das Nöthige bestimmt.

§. 66. Nicht minder ist bei solchem Anlaß die vollständige Gemeinheitsheilung der bauerlichen Wirthe alles Fleißes zu vermitteln. Von Amtswegen aber ist

- 1) die vollständige Gemeinheitsheilung derjenigen Wirthe, denen ihre Höfe abgebaut werden, vorzunehmen, dabei auf eine zusammenhängende wirtschaftliche Lage der ihnen zugetheilten Grundstücke zu halten;
- 2) mit der Auseinandersetzung eine neue nach den Grundsätzen §. 9. der Verordnung vom 7ten Juni 1821. wegen Ausführung der Gemeinheitsheilungs-Ordnung einzurichtende Feldtheilung der bauerlichen Feldmark zu verbinden, und dabei insbesondere dahin zu sehen, daß jedem seine Ländereien in jedem Felde (Schlage) möglichst in einem wohl abgerundeten Stücke zugetheilt, und diese Stücke durch die bestehenden oder neu anzulegenden Wege mit einander und mit den Wirtschaftshöfen in Verbindung gebracht werden;
- 3) da, wo die Derelictheit es begünstigt, den bauerlichen Wirthen der dritte Theil oder doch nicht viel weniger von ihren nach der Bodengüte und Lage gegen die Wirtschaftshöfe vortugsweise zum Anbau von Futterkräutern geeigneten Ackerländereien zur hutfreien Benutzung zuzutheilen;
- 4) in jedem Falle, es mag nämlich bei der Auseinandersetzung ein Umtausch der Ländereien geschehen oder nicht, muß in Gemäßheit der Ge-

i t. d.; takowe na dal, iak dotąd, ciężą interesentów, i żadnemu z nich nie można narzucać uczestnictwa w korzyściach i ciężarach onychże, któreby nieopierało się już na dotychczasowym porządku rzeczy lub powszechnych prawach dotyczących się ograniczenia własności dla dobra publicznego i lepszego z innych gruntów użytkowania.

§. 64. Stosownie do tego domy pasterzów i przynależące grunta, których użytkowanie gospodarzom chłopom dotąd było dozwolone, skoro ie oniż bez udziału dziedzica używali, przy nich się napotém zostaną; w przeciwnym zaś razie dziedzic ma nadal do nich udział, iako spółwłaściciel. W miarę własności spólney reguluje się także podejmowanie pospół kosztów utrzymania. Atoli wynikające ztąd i z innych podobnych stosunków zawikłania, powinny być przy regulowaniu, ile tylko można, uprzątane.

e) Razem uskutecznić się mająca separacya.

§. 65. Również przy wszystkich przez delegatów Generalney Kommissyi uskuteczniemi być mających regulowaniach, dziedzic, chociaż żadnych nieodbierając napowrót ról chłopskich, ma być z gruntami gospodarzy zupełnie rozłączonym. Względem praw do użycia lasów i t. d., dozwolonych ieszcze na czas pewny sposobem wyjątku z tego prawidła, przepisano co należy niżej w §. 67.

§. 66. Starac się niemniej należy iak nayuśilniey o uskutecznienie przy takiej okazyi zupełnego rozłączenia wspólności gospodarzów chłopów. Z urzędu zaś

- 1) przedsiębrać należy zupełne rozłączenie wspólności tych gospodarzy, których posady mają być rozbudowane, starając się przytém o nieprzerwane, zagospodarowaniu dogodnie położenie udzielonych im gruntów;
- 2) z separacyą połączyć nowy, na prawidłach §. 9. ustawy z d. 7. Czerwca 1821. względem wykonania regulaminu podziału wspólności, zasadzony podział pól chłopskich, tego szczególnie doglądając, ażeby grunta iednego pola każdemu wydzielone były, ile być może, w iednym dobrze zaokrąglonym kawale, i żeby te kawały przez istnące lub dopiero wprowadzić się mające nowe drogi komunikacyą miały i pomiędzy sobą i z zabudowaniem gospodarskiem.
- 3) tam, gdzie miejscowość to ułatwia, wydzielić chłopom gospodarzom trzecią lub niewiele co mnieyszą część roli orney, przez dobroć gruntu i położenie względem zabudowań gospodarskich naywięcey usposobioney do uprawy roślin paszystych, ku wyłącznemu użyciu wylęta z wspólnego pastwiska;
- 4) w każdym razie, czy to w separacyi zasza zamiana gruntów, lub nie zasza, staranie mieć trzeba o przyzwocy do-

meinheitstheilungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821. §. 101. für ein angemessenes Einkommen der Schullehrerstelle gesorgt, und

- 5) gleichmäßig dem Dorfs-Schulzen eine verhältnismäßige Vergeltung, insofern solche noch nicht Statt findet, möglichst in Grundstücken ausgesetzt werden.

f) Einstweilige Beihilfe, welche sich die Interessenten nach der Auseinandersetzung noch zu leisten haben.

§. 67. Während der nächsten Jahre nach der Regulirung sollen den bäuerlichen Wirthen, welche bisher dienstpflichtig waren, auf ihren Antrag folgende Unterstützungen zu Statten kommen:

- 1) Der Anspruch auf den aus gutherrlichen Forsten und Forstlagern bisher bezogenen Feuerungsbedarf, jedoch nur in sofern, als sie diesen Bedarf nicht aus dem Feuerungsmaterial auf den ihnen zugetheilten Grundstücken entnehmen können. Der Gegenstand der Leistungen, die Art und Weise der Verabreichung, und die hierbei zu beobachtende Ordnung muß immer so bestimmt werden, wie es der Gutsherrschaft am wenigsten lästig wird.
- 2) Der Anspruch auf die bisher genossene Waldbeweide, jedoch nur für den unentbehrlichen Bedarf, und mit den unter No. 1. gedachten Einschränkungen und weiterer Ermäßigung von drei zu drei Jahren, nach Maassgabe der den bäuerlichen Wirthen in den hutfreien Ländereien oder sonst dargebotenen Gelegenheit, sich den Abgang durch Futterbau oder durch andere wirtschaftliche Einrichtungen zu ersetzen.

§. 68. Der Werth dieser einstweiligen Unterstützungen (§. 67.) wird dem Gutsherrn durch Handdienste ersetzt.

§. 69. In den nächsten zwölf Jahren, nach der Verkündung dieses Gesetzes, sind die bäuerlichen Wirthe in hergebrachter Art die bisher der Gutsherrschaft für ihre Arbeiter und Gesinde in den bäuerlichen Hofgebäuden ausgewiesenen Wohnungen zu überlassen schuldig. Doch findet dies in sofern nicht weiter Statt, als sie mit dergleichen Leuten bisher in einem und demselben Zimmer zusammen wohnen mußten.

§. 70. Außer den nach diesem Gesetze noch beizubehaltenden Diensten sind die bisher dienstpflichtigen bäuerlichen Wirthe auch ein für allemal zu denjenigen Bauten, welche in Folge der Regulirung und Dienst-Aufhebung und der hiermit verbundenen Abbaue und Verlegungen nöthig werden, die erforderlichen Fuhren unentgeltlich zu verrichten gehalten, jedoch nur in dem Maasse und in solchen Fristen und zu solchen Zeiten, daß damit der ordnungsmäßige Betrieb ihrer eigenen Wirtschaften bestehen kann. Das hierüber, imgleichen wegen Vertheilung der Last unter die dienstpflichtigen Wirthe, zu treffende Regulativ setzt die Generalkommission fest.

g) Von dem Abbau.

§. 71. Wegen des Abbaues finden die Vorschriften der Gemeinheitstheilungs-Ordnung §§. 69. bis 72. Anwendung, der Abbau ist aber, wenn die

chód dla nauczyciela, a to stósownie do regulaminu podziału wspólności z d. 7. Czerwca 1821. §. 101.

- 5) sołtysowi stósowne wyznaczyć wynagrodzenie, o ile takowego ieszcze nie ma, iezeli być może, w gruntach.

f) Tymczasowa pomoc, która interesenci po uregulowaniu sobie dawać powinni.

§. 67. W ciągu najbliższych 12. lat po uregulowaniu należeć się mają gospodarzom chłopom dotychczas zaciężnym, na ich wniosek następujące zapomóżki:

- 1) Prawo na potrzebny, dotąd z pańskich lasów i kopalń torfu pobierany opał, lecz tylko tak dalece, iak na tę potrzebę nie ma co brać z materiału opałowego znajdujacego się na wydzielonych im gruntach. Przedmiot prestacyi, sposób dostarczania i zachować się w tem mający porządek tak zawsze oznaczyć trzeba, iak z najmniejszym dla dziedzica będzie ciężarem.
- 2) Prawo na dotąd używane pastwiska leśne, lecz tylko na niezbędną potrzebę i pod ograniczeniami pod Nro. 1. wspomnionemi, iako i z dalszém umiarkowaniem od 3 do 3 lat w miarę sposobności gospodarzom chłopom w wziętych z pastwiska gruntach lub inaczej podaney do zastąpienia ubytku przez uprawę roślin paszystych lub inne urządzenia gospodarskie.

§. 68. Wartość tych zapomóżek tymczasowych (§. 67.) wynagradza się dziedzicowi robocizną ręczną.

§. 69. W najbliższych 12. latach po ogłoszeniu niniejszego prawa chłopci gospodarze winni wystawić w sposób zwyczajem przyjęty wyznaczone dziedzicowi w budynkach chłopskich pomieszkania dla iego robotników i czeladzi. Wtedy iednak to nadal miejsca nie ma, iezeli z takimi ludźmi w iedney izbie mieszkać musieli.

§. 70. Prócz robocizny, podług niniejszego prawa ieszcze się zachować mającey, chłopci gospodarze dotąd zaciężni są na zawsze obowiązani dawać bezpłatnie podwoły potrzebne do budowli wynikajacych z uregulowania i zniesienia robocizny, iako i do połączonego z tém dziełem rozstawienia i przeniesienia budynków, atoli w takiej tylko ilości, w takich czasu przerwach i w taką porę, ażeby przytém porządne własnych posad zagospodarowaniu wydołać można. Regulamin w tey mierze i dla rozkładu ciężaru tego między gospodarzy zaciężnych potrzebny ustanowi Kommissya Generalna.

g) O rozbudowaniu.

§. 71. Do rozbudowywania stósują się przepisy Regulaminu podziału wspólności §§. 69. do 72.; można zaś co do gospodarzy chłopów

lage oder Größe der Feldmarken und Höfe nach dem pflichtmäßigen Ermessen der Generalkommission eine Versetzung der Höfe oder der bisherigen Besitzer, es sey auf derselben Feldmark oder selbst auf ein zum Hauptgute gehöriges benachbartes Vorwerk, rathsam macht und eine bessere Kultur befördert, Rücksichts der der Regulirung unterworfenen bäuerlichen Wirthe allemal zulässig und diese müssen sich demselben unterwerfen, sobald der Gutsherr den dazu nöthigen Umbau auf eigene Kosten übernimmt, und die bäuerlichen Einsassen wegen des ihnen Gebührenden vollständig entschädiget werden.

§. 72. Auch kann die Gutsherrschaft die Abzubauen in allen Fällen nöthigen, ihr gegen die im §. 70. a. a. O. bestimmte vollständige Entschädigung, die sie alsdann allein gewähren muß, ihre bisherigen Gehöfte nebst den dazu gehörigen Gärten zu überlassen.

§. 73. Dasselbe ist sie wegen aller anderen privativen Grundstücke, welche dem Ausbauenden in der ihr zufallenden Planlage zugehören, gegenseitig aber auch dieser die Annahme derselben und seine angemessene Entschädigung dafür alsdann zu fordern beflüchtigt, wenn er wider seinen Willen zu dem Abbau genöthiget ist, und er jene Grundstücke bei den ihm anderweitig zugetheilten Grundstücken mit dem bisher davon bezogenen Vortheile nicht nutzen kann.

h) Folgen der versagten Annahme des Eigenthums.

§. 74. Versagt ein oder der andere bäuerliche Wirth die Annahme des Eigenthums auf die nach dem Vorstehenden zu regulirenden Bedingungen; so kann ihm dasselbe zwar nicht aufgedrungen werden. Er ist dann aber den Hof mit dem Termine, in welchem die Auseinandersetzung mit den übrigen Wirthen zur Ausführung kömmt und jeden Falls auf einjährige Kündigung zu räumen schuldig. Wird der Hof geräumt, so kömmt der §. 100. in Anwendung.

6) Zeit der Ausführung der Auseinandersetzung.

§. 75. Wenn sich die Interessenten wegen des Termins zur Ausführung der Auseinandersetzung nicht vereinigen, so bestimmt solchen die Generalkommission nach den besondern Umständen jedes Falles. Auch bleibt es ihr überlassen, dieselbe nach und nach so, wie es zu einem schicklichen Uebergange in die neuen Verhältnisse nöthig und zweckmäßig ist, eintreten zu lassen.

7) Wirkung der Auseinandersetzung:
a) Rücksichts der Bauern.

§. 76. Erst mit diesem von der Generalkommission oder von den Theilnehmern selbst unter deren Genehmigung bestimmten Termine zur Ausführung der Auseinandersetzung, tritt das Eigenthum der bäuerlichen Wirthe in volle Wirksamkeit, und es bedarf zu diesem Behuf keiner besondern Uebergabe, es wäre denn, daß solche bei der Festsetzung des endlichen Vollziehungstermins vorbehalten werden.

§. 77. Das Eigenthum der bäuerlichen Wirthe hat alle Wirkungen des vollen Eigenthums. Sie können also über die ihnen verliehenen Höfe in den

regulowaniu podległych zawsze takowe rozbudowania przedsięwziąć, jeżeli położenie lub obwód pól i zabudowań gospodarskich godług sumiennego uznania Generalney Kommissyi, przeniesienia budynków lub dotychczasowych posiadaczy, czy to na polach tey samey wsi, czy na sąsiedni folwark do główney majątności należący, doradza i do lepszey uprawy przyłożyć się może. Obowiązani więc są gospodarze niesprzeciwiać się takiemu przedsięwzięciu, jeżeli ie dziedzic własnym kosztem chce uskutecznić i włościanów w tém, co im się należy, dostatecznie wynagrodzi.

§. 72. Może także dziedzic rozbudowywujących się w każdym przypadku, za wynagrodzenie oznaczone §. 70. l. c., które wówczas sam w zupełności dać powinien, przymusić do ustąpienia mu budynków z ogrodami, które dotąd posiadali.

§. 73. Podobne prawo ma dziedzic ze względu na wszystkie inne prywatne grunta, które należą do przedsiębiorącego rozbudowanie, a umieszczone są w obrębie pól dla dziedzica przypadających, lecz nawzajem rozbudowywujący się może żądać od dziedzica, ażeby takowe grunta przyjął i należycie za nie wynagrodził, jeżeli do przedsięwzięcia rozbudowania zniewolony był, i takowych gruntów z powodu wyznaczonych mu gdzieindziej ról, z równą, iak dotąd, korzyścią użytkować niemoże.

h) Skutki odmówionego przyjęcia własności.

§. 74. Jeżeliby który gospodarz chłop niechciał przyjąć własności pod warunkami, które się mają opierać na powyższych prawidłach, to mu iey narzucać wprawdzie gwałtem nie można. Obowiązany jednak iest, ustąpić z posady na terminie, w którym układ z innymi gospodarzami do skutku ma przyiść, a na wszelki przypadek w rok po wypowiedzeniu. Po ustąpieniu gospodarza, zastósuię się §. 100.

6) Czas przywiedzenia do skutku układu.

§. 75. Jeżeli interesenci nie będą mogli porozumieć się względem terminu przywiedzenia do skutku układu, oznaczy go Kommissya Generalna zawsze względ mając na miejscowe okoliczności. Wolno iey także będzie wydawać stósowne rozporządzenia, aby to powoli uskutecznioném było, iak tego potrzeba ku dogodnemu przejściu do nowych stósunków.

7) Skutek ułożenia się:
a) co do chłopów.

§. 76. Dopiero od tego, przez Generalną Kommissyą lub samych interesentów z iey zatwierdzeniem oznaczonego terminu do przywiedzenia do skutku układu, zaczynają gospodarze chlopi być z zupełną mocą właścicielami, i niepotrzeba do tego żadney tradycyi, chyba żeby takowa przy ustanowieniu ostatecznego terminu uskutecznienia zastrzeżoną była.

§. 77. Do własności gospodarzy chłopów przywiązane są skutki zupełney własności. Mogą nią w obrębie praw powszechnych po-

Schranken der allgemeinen Gesetze unter Lebendigen und von Todeswegen frei verfügen.

§. 78. So lange jedoch die bauerlichen Wirthe noch zu größeren, als den §§. 68. und 70. bestimmten Hilfsdiensten pflichtig sind, finden wegen der Veräußerung und Belastung des dienstpflichtigen Gutes mit Schulden, die hierüber bei den Erbzinsgütern im Allgemeinen Landrecht Th. I. Tit. 18. §§. 698 — 706. ertheilten Vorschriften, Anwendung.

§. 79. Auch unterliegen die Besitzer der so belasteten Güter, rücksichtlich der Zerstückelung, der besonderen Einschränkung, daß die Gutsheerrschaft derselben in soweit zu widersprechen befugt ist, als der Besitzer dadurch außer Stande kommen würde, die ihm noch obliegenden Dienste gehörig zu leisten.

§. 80. Endlich kann auch ein mit den gedachten größeren Diensten (§. 78.) belasteter bauerlicher Wirth aus den in dem Allgemeinen Landrecht Th. II. Tit. 7. §§. 289. bis 291. bestimmten Gründen zum Verkauf seines Hofes genöthiget werden. Hat aber jene größere Dienstbelastung aufgehört; so findet auch dieses nicht mehr Statt.

§. 81. Bis zur Ausführung der Auseinandersetzung muß jeder Theil die ihm bisher obgelegenen Verbindlichkeiten erfüllen. Ueberhaupt bleiben bis dahin die gegenseitigen Rechte und Verbindlichkeiten unter folgenden näheren Bestimmungen unverändert.

§. 82. Ein nach diesem Gesetze zum Anspruch auf Verleihung des Eigenthums berechtigter Besitzer kann fernerhin nur aus den §§. 287. bis 291. Titel 7. Theil II. des Allgemeinen Landrechts bestimmten Gründen seiner Stelle entsezt werden. Der Ablauf der in den bestehenden Kontrakten bestimmten Besitzzeit giebt also kein Recht dazu.

§. 83. Ist auch der Hof nach bisheriger Verfassung noch nicht erblich gewesen; so geht derselbe doch auf die Erben des Besitzers in absteigender Linie ohne Unterschied des Geschlechtes, und in deren Ermangelung auf den überlebenden Ehegatten über, und es finden hierbei die Vorschriften des Allgemeinen Landrechts Theil I. Titel 21. §. 634. und folg. Anwendung; sollte jedoch im Falle des §. 642. der Hof dem Gutsherrn zurückfallen, so ist der §. 100. des jetzigen Gesetzes in Ausübung zu bringen.

Rücksichts der bisher schon zu erblichen Rechten besessenen Höfe bleibt es bis zur Vollziehung der Auseinandersetzung wegen der Erbfolge bei der bestehenden Verfassung. Ist jedoch diese für die Besitzer nicht so vortheilhaft, als das vorstehend den nicht erblichen Besitzern bewilligte Erbrecht, so soll auch ihnen dieses zu Statten kommen.

§. 84. Finden auch Gutsherrn und Bauern die Auseinandersetzung wegen Verleihung des Eigenthums ihrem Vortheil noch nicht angemessen; so kann doch jeder von beiden Theilen die Verwandlung der ungemessenen in gemessene Dienste nach näherer Bestimmung des §. 54. fordern. Trägt auch nur einer der Pflichtigen darauf an, so muß dies doch sogleich wegen aller geschehen. Uebrigens müssen bei dieser Festsetzung der ungemessenen Dienste die

dług woli rozrządzać za życia i na przypadek śmierci.

§. 78. Dopóki jednak chłopci gospodarze obowiązani są jeszcze do pełnienia większych, nad oznaczone w §§. 68. i 70. robocizn posiłkowych, dopóty we względzie alienacyi i obciążania posady zaciężney długami, mają moc przepisy dane w tey wierze w Pow. Pr. Kr. Cz. I. Tyt. 18. §. 698. — 706., gdzie iest mowa o posadach w wieczysty czynsz wypuszczonych.

§. 79. Posiadacze gospodarstw, w ten sposób obciążonych, we względzie podzielenia ich na części, podlegają temu wyraźnemu ograniczeniu, iż dziedzic może się takowemu o tyle sprzeciwić, o ile posiadacz stałby się przeto niesposobnym do odbywania należycie robocizn, do których iest jeszcze obowiązany.

§. 80. Nareszcie gospodarz chłop, obowiązany do pomienionych większych robocizn (§. 78.) może z powodów wymienionych w Pow. Pr. Kr. Cz. II. Tyt. 7. §. 289. — 291. być przymuszony do sprzedania swego gospodarstwa; które to prawo przymusu ustale z ustaniem obowiązku do owych cięższych robocizn,

§. 81. Dopóki układ do skutku nieprzydzie, każda strona dopełniać winna swych dotychczasowych obowiązków. Zgoła obopólne prawa i obowiązki niezmiennie zostają pod następującymi bliższymi określeniami.

§. 82. Posiadacz, mający z mocy tey ustawy prawo do nadania mu własności, może być nadal z niey wyrugowany tylko z powodów opisanych w Powsz. Pr. Kr. w Cz. II. Tyt. 7. §. 287. do 291. A zatem upłynienie czasu istnącym oznaczonego kontraktem niedaie wcale do tego prawa.

§. 83. Posada chłopska, chociaż według dotychczasowych stosunków niebyła dziedziczną, przechodzi iednak na dziedziców posiadacza w zstępney linii bez różnicy płci, a gdyby tych niebyło, na pozostałego małżonka, i stosują się tu przepisy Pow. Pr. Kr. Cz. I. Tyt. 21. §. 634. i następ. Gdyby iednak w razie oznaczonym §. 642. posada do dziedzica miała się dostać na powrót, to należy wykonać §. 100. niniejszey ustawy.

Gospodarstwa, które iuż dotąd prawem dziedzictwa były posiadane, aż do przywiedzenia do skutku separacyi pozostają we względzie porządku spadkowego przy dotychczasowych stosunkach. Jeżeliby zaś te nietyle były dla posiadaczów korzystnymi, co prawo spadkowe powyżey przyznane niedziedzicznym posiadaczom, tedy i im to także służy.

§. 84. Gdyby dziedzic i chłopci układow względem udzielenia własności niewidzieli jeszcze dla siebie korzystnymi, to może każda z obydwóch stron żądać podług bliższego oznaczenia w §. 54. zamiany pańszczyzny niestałej na stałą. Jeżeli chociaż ieden z zaciężnych z takim oświadczy się żądaniem, to wszelako zamiana takowa względem wszystkich innych przedsięwziętą być winna. Zresztą przy ozna-

Vorschriften des Allgemeinen Landrechts Theil II. Titel. 7. §§. 314 — 316. einschließlicly berücksichtigt werden.

b) Rücksichts der Gutsherren.

§. 85. Die Gutsherren können über die erhaltene Entschädigung, insonderheit über das zurückgenommene Land, in sofern frei verfügen, als nicht Fideikommiss- und Schulden-Verbindungen oder sonstige Rechte dritter Personen dadurch verlegt werden.

§. 86. Es steht ihnen insonderheit frei, aus den zurückgenommenen Bauer-Ländereien oder aus dem Vorwerklande entweder die kleinen Ackeranlagen zu vergrößern, oder Dienst-Familienstellen bis zu Ackeranlagen zu erweitern, oder Ackeranlagen zu errichten, jedoch alles dieses nur unter den Bedingungen und Beschränkungen des §. 16.

§. 87. Findet es der Gutsherr seinem Interesse angemessen, Behufs der Vergrößerung des Guts-Inventariums, der nöthigen Bauten und des sonst erforderlichen Kostenaufwandes zum Ersatz der Dienste, oder zur bessern Benutzung der ihm bei der Regulirung und Gemeinheitsheilung zufallenden Ländereien, oder zur Bestreitung der Kosten des Abbaues und der Verlegung der bäuerlichen Wirthe, die bei der Auseinandersetzung mit den Letzteren an ihn zurückfallenden Grundstücke oder Renten ganz oder zum Theil verkaufen, oder mit dem Vorzugsrecht vor den schon eingetragenen Gläubigern zu verpfänden, oder die von den bäuerlichen Wirthen an ihn zu leistenden Kapitalszahlungen zu jenem Behuf zu verwenden: so steht den Hypotheken-Gläubigern, den Fideikommiss-Berechtigten, imgleichen den Ober-Eigenthümern bei Erbzinsgütern und den Wiederkaufs-Berechtigten bei wiederkäuflichen Gütern kein Widerspruch dagegen zu, und es bedarf ihrer Einwilligung dazu nicht. Um jedoch Verkürzungen dieser Berechtigten abzuwenden, wird Folgendes festgesetzt:

§. 88. Der Gutsherr kann von jenen Entschädigungen nur so viel verkaufen oder mit Vorzugsrecht verpfänden und beziehungsweise verwenden, als zu der in Folge der Regulirung erforderlichen neuen Einrichtung nothwendig ist.

§. 89. Er legt zu dem Ende der zur Regulirung angeordneten Kommission den Anschlag der erforderlichen Kosten vor, in welchen Materialien und Dienste, die aus dem Gute genommen werden können, nicht in Berechnung kommen.

Diese untersucht ihn und reicht ihn mit ihrem Gutachten der Generalkommission ein, welche den Betrag festsetzt.

§. 90. Ist diese Festsetzung erfolgt und von der Generalkommission bescheiniget, so muß die Hypothekenbehörde jede, innerhalb der festgesetzten Summe, vorgenommene Verpfändung oder Veräußerung unbedingt eintragen, dergestalt, daß die Sicherheit des eingetragenen Gläubigers oder Käufers von dem Beweise wirklicher Verwendung des Geldes völlig unabhängig ist.

Im czeniu niestaley pańszczyzny zachować trzeba przepisy Pow. Pr. Kr. Cz. II. Tyt. 7. §§. 314—316.

b) Co do dziedzica.

§. 85. Dziedzic, otrzymaném wynagrodzeniem a mianowicie odebraną napowrót rolę, może tak dalece podług woli rozrzadzić, o ile związki fideikommissów i długów dotyczące lub inne prawa trzeciej osoby przeto nie są na uszczerbek wystawione.

§. 86. Mianowicie wolno im iest z odebranych ról chłopskich lub z ról folwarcznych albo powiększać małe gospodarstwa rólnicze lub posady komornicze posuwać do rzędu gospodarstw rólniczych, lub tworzyć nowe gospodarstwa rólnicze; wszystko to iednak pod warunkami i ograniczeniami §. 16.

§. 87. Gdyby dziedzic dla powiększenia inwentarza gruntowego, dla potrzebnych budowli, i innych wydatków na zastąpienie robocizny potrzebnych, albo dla polepszenia stanu ról, które mu przy regulowaniu rozłączenia wspólności przypadły, albo też dla opędzenia kosztów rozbudowania i przenoszenia chłopskich gospodarzy, — za rzecz korzystną uważał, grunta, które na mocy układu dostały mu się napowrót, albo też renty, przedać całkiem lub w części, albo je zastawić z przyznaniem pierwszeństwa przed wierzycielami zainstabulowanymi; podobnie gdyby chciał uiszczonemi mu być mające przez gospodarzy chłopów opłaty kapitałowe na to obrócić: niemogą się temu sprzeciwić wierzyciele hipoteczni, lub mający prawo do fideikommissu, toż samo ci, którym służy dominium directum w dobrach wieczysto-czynszowych, i mający prawo okupu (wyderkaftu) w dobrach okupowi podległych, niepotrzebne więc iest dziedzicowi ich na to zezwolenie. Aby iednak takie osoby od szkody ochronić, stanowi się:

§. 88. Właściciel tyle tylko może z wymienionych powyżey wynagrodzeń przedać, zastawić z prawem pierwszeństwa i względnie (respectively) na swój obrócić użytek, ile w skutek regulowania potrzebne nowe urządzenie wymaga.

§. 89. Powinien dla tego Kommissyi do regulowania wyznaczoney przełożyć anszlag potrzebnych kosztów, w którym niepowinny być umieszczone materyały i roboty, iakie z dóbr dostarczone być mogą.

Ta rozrządnawszy z załączeniem swey opinii podaie go Generalney Kommissyi, która ilość kosztów ustanawia.

§. 90. Po nstanowieniu kosztów i po świadczeniu przez Generalną Kommissyą, władza hipoteczna powinna zainstabulować bezwarunkowo wszelki, w obrębie ustanowioney summy, przedsięwzięty zastaw lub alienacyą, tak, iż bezpieczeństwo zainstabulowanego wierzyciela lub nabywcy wcale niezawisło od dowodu istotnego pieniędzy użycia.

Gleichmäßig sind die bäuerlichen Wirthen, welche aus der Eigenthums-Verleihung oder Dienstablösung an den betreffenden Gutsbesitzer Kapitalzahlungen zu leisten haben, auf Antrag desselben bis zum Belauf der festgesetzten Bedarfssumme zur Zahlung an denselben anzuweisen. Die Verpflichteten werden durch die auf den Grund dieser Anweisung geleisteten Zahlungen von aller weiteren Vertretung rücksichtlich der Verwendung frei, und müssen solche auf den Grund jener Anweisung und der Quittung oder des Löschungs-Konsenses des ihnen angewiesenen Empfängers im Hypothekenbuche sofort abgeschrieben werden.

§. 91. Die Generalkommission ist aber berechtigt und verpflichtet, den Gutsbesitzer zur gesetzlichen Verwendung des Geldes anzuhalten, und sie erteilt demselben nach geführtem Beweise, oder nach befundener Richtigkeit der Angabe bei angestellter Prüfung, eine Bescheinigung über die Verwendung.

§. 92. Alle Anwärter, denen ein Erbfolge-recht zustehet, und sonstige Realberechtigten sind beauftragt, sich die Beobachtung der im §. 91. gegebenen Vorschrift nachweisen zu lassen.

§. 93. Wenn im Falle der Verpfändung eines oder mehrerer Bauerhöfe auf ein zum Hauptgute gehöriges benachbartes Vorwerk, der Zustand des Hypothekenbuchs des Hauptgutes und des Vorwerkes verschieden ist; so müssen Vorkehrungen getroffen werden, damit die Rechte der hypothekarischen Gläubiger und anderer Realberechtigten nicht gefährdet werden. Diese werden die Ministerien der Justiz und des Innern in der zu entwerfenden Instruktion (§. 113.) nach Maßgabe der Verordnung vom 20sten Juni 1817. §. 49. und folgende vorschreiben.

8) Zuziehung der Real-Berechtigten.

§. 94. Wegen der Zuziehung der Fideikommiss, und anderer Realberechtigten und der Pächter bei der Auseinandersetzung, Behufs der Verleihung des Eigenthums, ingleichen wegen der Folgen derselben Rücksichts dieser Interessenten, finden die Vorschriften der Gemeinheitstheilungs-Ordnung §. 10. u. folg. §§. 147—163., und der darin der angeführten Deklaration vom 29. Mai 1816. Art. 116. und folg. Anwendung.

§. 95. Behufs der Verwandlung der ungemessenen in gemessene Dienste und der anderweitigen Bestimmung der nach Tagen gemessenen Dienste nach dem Gegenstande und Umfange der zu leistenden Arbeiten, bedarf es der Zuziehung derselben nicht.

9) Von den Kosten der Auseinandersetzung.

§. 96. Die Kosten der Auseinandersetzung wegen Verleihung des Eigenthums und der damit verbundenen Gemeinheitstheilungen, so weit dieselben von der Guts Herrschaft nach obigen Vorschriften nicht allein zu übernehmen, oder fremden Theilnehmern, vermöge ihrer Theilnahme an der Gemeinheitstheilung, in Rechnung zu stellen sind (§. 26. des Gesetzes wegen Ausführung der Gemeinheitstheilungen), werden von der Guts Herrschaft zum dritten Theil, die übrigen zwei Drittel aber theils von ihr, theils

W rónnym sposobie chłopom gospodarzom, dziedzica za nadanie własności lub okupienie robocizn w kapitale zaspokoić obowiązany, zalecić należy, aby mu, gdy o to wnie-sie, całą ustanowioną sumę potrzebną wypłacił. Przez uskutecznione na mocy tego zalecenia wypłaty stają się gospodarze od wszelkiej dalszej odpowiedzialności za użycie tych pieniędzy wolni, i takowe wypłaty, na mocy owego zalecenia i kwitu czyli zezwolenia na wymazanie ze strony wskazanej im odbierającej osoby, niebawnie z księgi hipotecznej extabulowane być winny.

§. 91. Generalna zaś Kommissya jest umocowaną i obowiązana, przynaglic dziedzica do użycia według przepisów prawa pieniędzy, i po udowodnieniu przez niego, czyli po przekonaniu się o rzetelności podania, wydaie mu poświadczenie z użycia tych pieniędzy.

§. 92. Wszyscy expektanci, którym służy prawo spadku lub inne prawa realne, żądać mogą dowodu, iako przepis §. 91. dopełnionym został.

§. 93. Jeżeli w razie przeniesienia jednego lub więcej gospodarstw chłopskich na folwark sąsiedni, do głównej wsi należący, stan księgi hipotecznej głównej wsi i folwarku jest niejednakowy (różny); przedsięwziętymi być powinny środki, zapobiegające uszkodzeniu praw wierzycieli hipotecznych i praw realnych innym osobom służącym. Środki te Ministerstwa sprawiedliwości i spraw wewnętrznych przepiszą w ułożyć się mającej (§. 113. instrukcji, stosownie do ustawy z dnia 20. Czerwca 1817. §. 49. i następnych.

8) Przyzwanie osób prawa realne mających.

§. 94. Co się tyczy przytomności osób prawa fideikommissu i inne realne mających i dzierżawców przy robieniu układów w celu nadania własności, iak niemniej co się tyczy skutków tychże układów we względzie pomienionych interesentów, zachować należy przepisy Regulaminu podziału wspólności §. 10. i następ. §§. 147—163, i przywiedzonej tamże deklaracji z dnia 29. Maja 1816. Art. 116 i nast.

§. 95. Przy zamienianiu robocizn niestających na stałe i dalszém oznaczaniu mierzonych na dni robocizn według przedmiotu i wielkości odbywać się mających robót, przytomność ich nie jest potrzebną.

9) O kosztach z separacyi wynikających.

§. 96. Koszta wynikające z separacyi przy nadaniu własności i z połączonego z nią dzielenia wspólności, o ile takowych niepowinien sam dziedzic ponosić według z powyższych przepisów, lub obcy interesenci w miarę ich udziału w tychże (§. 26. prawa względem wykonania podziału wspólności), podeymie dziedzic w trzeciej części, a inne dwie trzecie częścią on, częścią gospodarze chłopi w stosunku ich uczestnictwa w rolach, które tu w podział i w za-

von den bauerlichen Wirthen nach Verhältniß ihrer Theilnahme an den hierbei zur Vertheilung und zum Umsatz kommenden Ländereien übernommen. Nach dem letztern Grundsätze werden auch die gesammten auf sie treffenden Kosten der Vermessung und Bonitirung zwischen denselben vertheilt.

§. 97. Dabei versteht sich jedoch von selbst, daß die Kosten, welche aus den von einer oder der andern Seite erhobenen Weiterungen erwachsen, dem unterliegenden Theile, nach den allgemeinen Grundsätzen wegen der Prozeßkosten, zur Last fallen. Auch soll derjenige Theil, der, nach gehöriger Erdörterung der Theilnehmungsrechte und Ermittlung der zu berücksichtigenden Grundstücke nach Flächeninhalt und Güte, den darauf gegünderten Auseinandersetzungsplan anzunehmen verweigert, jedesmal die durch seine Weiterungen entstehenden Kosten allein tragen, in sofern der oder die anderen bereitwillig waren, den Auseinandersetzungsplan anzunehmen, und der Weigernde hernach doch nur so viel oder weniger erstreitet, als ihm im Wege des Vergleiches angeboten worden.

§. 98. Uebrigens sollen sämtliche die Ausführung dieser Verordnung betreffende Verhandlungen die Sportel- und Stempelfreiheit genießen, mit Ausnahme derjenigen, welche die zurückgewiesenen Rekurse, die eingelegten Appellationen und Revisionen betreffen. Den Partheien werden also wegen jener Gegenstände nur die Diäten der Kommissarien, die Gebühren der Sachverständigen und andere zu den baaren Auslagen zu rechnende Kosten zur Last gelegt. Die bei den Hypothekenbehörden vorzunehmenden Umschreibungen und die zu diesem Behuf von denselben veranlaßten Verhandlungen sind sportelspflichtig; doch soll den Partheien auch hierbei die Stempelfreiheit zu statten kommen.

10) Von eingezogenen bauerlichen Grundstücken und erledigten Bauerhöfen.

§. 99. Sollten noch nach der Bekanntmachung der Kabinetsorder vom 6. Mai 1819., betreffend die Rechte und Pflichten der bauerlichen Wirthe im Großherzogthum Posen u. c., bauerliche Ackerbauern (§§. 2. bis 4.) zu den Ackerwerken der Gutsbesitzer eingezogen seyn, oder sind solche zur Zeit der Verkündung des jetzigen Gesetzes unbesezt; so müssen dieselben binnen Jahresfrist nach dieser Verkündung wieder hergestellt, die zu deren Bewirtschaftung gehörigen Gebäude in brauchbaren Stand gesetzt, die vordem zu denselben von der Gutsheerrschaft hergegebenen Inventarstücke beschafft, die zugehörigen Ländereien und Gerechtigkeiten, oder andere dem Nutzungswerthe derselben gleichkommende und in wirtschaftlicher Verbindung mit der Hofstelle stehende Grundstücke, denselben wieder beigelegt, und der solchergestalt wieder hergestellte Hof einem besonderen Wirthe, entweder auf frei und unter Beobachtung der §. 16. enthaltenen Vorschriften mit dem Annehmer zu verabredende Bedingungen eigenthümlich, oder für die vor der Einziehung davon entrichteten Leistungen zu dem §. 629. und folgende Titel 21. Theil I. des Allgemeinen Landrechts bestimmten Rechten und unter Vorbehalt der

mianę przychodzą. Według ostatniej zasady rozkładaia się także wszystkie przypadające na nich koszta pomiaru i bonitacyi.

§. 97. Przytém iednak rozumie się samo z siebie, iż koszta wynikające z wszczętych przez iedną lub drugą stronę sprzeczek, ponosi przegrywający, stósownie do ogólnych zasad tyczących się kosztów procesowych. Ta oraz strona, która, — po dostatecznym wyiaśnieniu praw do uczestnictwa i wysledzeniu gruntow co do wielkości i dobroci, na które wzgląd ma być miany — wzbrania się przyięcia planu separacyi na tém postępowaniu opartego, ma ponieść sama koszta z korowodów tey wynikające, iak skoro inny lub inni interesenci gotowi byli do przyięcia planu separacyi, a opierający się wszelako następnie tylko tyle lub mniej przez spór dostępuie, ile mu drogą dobrowolney zgody ofiarowano.

§. 98. Zresztą wszystkie czynności tyczące się wykonania tey ustawy wolne być mają od opłaty szportlów i stępla, wyjąwszy te, które się tyczą nieprzyiętych rekursów, tudzież założonych appellacyi i rewizyi. Strony więc w tamtych przedmiotach ponosić tylko będą dyety Kommissarzy, należytości dla znawców i inne koszta do gotowych wydatków rachować się mające. Wpisy hipoteczne i czynności władz hipotecznych w tey mierze podlegają opłatom szportlowym, są atoli wolne od opłat stępla.

10) O odebranych napowrot gruntach chłopskich i wakuujących gospodarstwach.

§. 99. Jeżeli ieszcze po obwieszczeniu rozkazu gabinetowego z dnia 6. Maja 1819. względem praw i obowiązków gospodarzy chłopów w W. Xięstwie Poznańskim i t. d. posady chłopskie rólnicze (§§. 2. do 4.) zostały przyłączone do gruntów dziedzica, lub jeżeli takowe w czasie ogłoszenia niniejszego prawa znajdują się nieobsadzone; to powinny, w przeciągu roku po tém ogłoszeniu być przywrócone, budynki do ich gospodarstwa należące do dobrego stanu przyprowadzone, inwentarz dawniey onym nadany od dziedzica napowrot dostawiony, należące do nich role i prawa lub inne wartości ich użytkowey wyrównyujące i w gospodarskim związku z posadą zostające grunta, znowu do nich wcielone, i przywrócone w ten sposób gospodarstwo powinno osobnemu gospodarzowi, albo pod warunkami dobrowolnie i z zachowaniem przepisów §. 16. z chłopem umówić się mającemi tytułem własności, lub na prestacye przed odebraniem ich do nich przywiązane z prawami w §. 629. i nast. Tyt. 21. Cz. I. Pow. Pr. kr. oznaczonemi i z zastrzeżeniem układu według obmowy ni-

Auseinandersetzung nach Inhalt des jetzigen Gesetzes, als erbliche Nahrungen ausgethan werden.

§. 100. Dasselbe findet Statt, wenn fernerhin bäuerliche Nahrungen, welche noch nicht zu Eigenthumsrechten verliehen sind, an die Guts herrschaft zurückfallen. Die anderweitige Verleihung muß in diesem Falle innerhalb Jahresfrist nach der Erledigung geschehen.

§. 101. Fallen bäuerliche Nahrungen, welche bereits zu Eigenthums-, Erb-, oder Erbpachtsrechten verliehen sind, in Folge ihrer Erledigung nach Inhalt der Verleihungsbriefe, oder sonst nach den bestehenden Gesetzen, an die Guts herrschaft zurück, oder erwirbt diese solche durch neue Verträge mit dem Besitzer derselben; so kann sie darüber, wenn seit jener Verleihung zwölf Jahre oder mehr verflossen sind, ganz nach eigenem Befinden verfügen, und dieselben ganz oder zum Theil zu den herrschaftlichen Vorwerken einziehen. Sind aber seit der Verleihung zu Eigenthumsrechten noch nicht zwölf Jahre verflossen, so müssen die Höfe binnen Jahresfrist nach dem Rückfall und der Uebergabe an die Grundherrschaft wiederum zu Eigenthumsrechten, und mit keinen größeren Lasten beschwert als zuvor, ausgethan werden.

§. 102. In allen Fällen steht es jedoch der Guts herrschaft frei, die bäuerlichen Nahrungen, welche sie nach vorstehenden Bestimmungen wiederum in die Hände bäuerlicher Wirthe zu bringen gehalten ist, zu zerschlagen, und davon besondere Stellen unter den Bedingungen des §. 99. zu bilden, oder sie Stückweise anderen bäuerlichen Stellen zuzulegen.

§. 103. Die über dergleichen Verleihungen (§. 99. u. f.) errichteten Kontrakte müssen der General-Kommission zur Bestätigung eingereicht werden.

§. 104. Laßt der Guts herr die bestimmte Frist verstreichen, ohne den im Vorstehenden bestimmten Verpflichtungen zu genügen, so werden die Höfe Seitens der General-Kommission, nach vorgängiger Aussonderung der zu denselben gehörigen Bestandtheile und Gemeintheilung, übrigens aber in dem Zustande, worin sie sich eben befinden, mit einer nach §. 46. u. f. und beziehungsweise nach §. 101. zu bestimmenden Rente, und frei von Diensten, öffentlich ausgethan, und demjenigen, welcher das meiste Einkaufsgeld bietet, oder, wenn niemand darauf eingehen will, demjenigen, welcher auf die Rente das beste, wenn auch hinter dem anschlagsmäßigen Betrage derselben zurückbleibende Gebot thut, mit vollen Eigenthumsrechten zugeschlagen, in sofern der Guts herr nicht noch bis zum letzten Bietungstermine einen Annehmer gestellt, der den Hof zu übernehmen erbötig ist.

§. 105. Hat die Guts herrschaft nicht den ganzen Hof, sondern nur einen Theil der zugehörigen Ländereien an sich gezogen, so mag es dabei, unter dem Vorbehalte der Ausgleichung im Falle der Berechnung der gutherrlichen Rente, nach der Bestimmung des §. 38., sein Bewenden behalten, wenn sie von noch nicht eigenthümlich verliehenen Höfen abgenommen sind, und dieselben nicht mehr betragen, als die Guts herrschaft nach §. 40. u. f. bei der Eigen-

nieyszey ustawy, tytułem dziedzicznych gospodarstw wydane.

§. 100. Toż samo ma miejsce gdy nadal gospodarstwa chłopskie, do których ieszcze prawo własności nie iest przywiązane, wracają do dziedzica. Nadanie ich innym chłopom powinno w tym przypadku w przeciągu roku po zawakowaniu nastąpić.

§. 101. Jeżeli chłopskie gospodarstwa, już prawem własności, wieczystego czynszu, lub wieczystey dzierzawy nadane, po zawakowaniu ich według osnowy przywilejów, albo w inny sposób na mocy prawa, dostają się napowrot w ręce dziedzica; albo jeżeli je tenże mocą nowych układow od posiadacza nabywa; to może niemi podług woli rozrządzić, i takowe do pańskich folwarków całkiem albo w części przyłączyć, jeżeli od owego nadania już dwanaście albo więcej lat upłynęło. Jeżeli zaś od czasu nadania gospodarstw prawem własności ieszcze nie upłynęło lat 12., to obowiązany iest dziedzic takowe w przeciągu roku po odebraniu ich napowrot i po retradacyi, znowu prawem własności wydać, nie nakładając na nie większych niż dawniej ciężarów.

§. 102. Wolno iest iednak na każdy przypadek dziedzicowi takowe chłopskie gospodarstwa, które tenże według powyższych przepisów obowiązany iest znowu zwrócić gospodarzom chłopom, na części podzielić i osobne z nich posady pod warunkami §. 99. utworzyć, lub je kawałkami do innych gospodarstw chłopskich przyłączyć.

§. 103. Umowy względem takowych nadań (§. 99. i nast.) zawarte, powinny być Komisji Generalney do potwierdzenia podane.

§. 104. Jeżeli dziedzic pomimo upłynionego roku nieuczynił zadosyć przepisanympoprzednio obowiązkom, natenczas Generalna Kommissya, gospodarstwa, po poprzedniemybraniu części do nich należących i po podziale wspolności, zresztą iednak w tym stanie, w iakim się właśnie znaydują, z wyznaczeniem renty podług §. 46. i nast. i resp. §. 101., bez obowiązku pańszczyzny, publicznie na licytacyą puścić, i naywiększe okupne dającemu, albo, gdyby się taki nie znalazł, naywiększą rentę obiecującemu, chociażby i niższą od anszlagowey summy, prawem zupełney własności przybić każe; chyba że dziedzic ieszcze przed ostatnim terminem przedstawi kogo, chcącego objąć gospodarstwo.

§. 105. Jeżeli dziedzic nie całe gospodarstwo, ale tylko część należących do niego gruntów sobie przywłaszczył, to niechay się przytém pozostanie, skoro z nienadanych ieszcze tytułem własności gospodarstw zostały odebrane, i nie więcej wynoszą, iak dziedzic według §. 40. i nast. przy nadaniu własności, napowrot odebrać ma prawo, z zastrzeżeniem atoli wyrównania w przypadku obrachowania

thumsverleihung zurückzunehmen befugt ist. Außer diesem Falle muß der unbefugt eingezogene Theil der Ländereien bei Gelegenheit der Regulirung den Wirthen gegen einen angemessenen Zins (§. 30. No. 8.) wieder zugelegt, die eingezogenen Ländereien aber, welche von einem schon zu Eigenthumsrechten verliehenen Hofe unbefugt abgenommen sind, müssen in den oben (§. 99. u. f.) bestimmten Fristen einem oder dem anderen in derselben Feldmark angefessenen bäuerlichen Wirthe, gegen eine dem Nutzungswerthe derselben entsprechende unveränderliche Geldrente, und zwar immer zu vollem Eigenthume, wieder ausgethan werden. Laßt der Gutsherr diese Fristen verstreichen, so wird nach §. 104. verfahren.

§. 106. Diese Vorschriften (§. 99. u. f.), welche lediglich das öffentliche Interesse betreffen, sollen jedoch den bäuerlichen Einsassen, welchen ganze Bauerhöfe oder Theile derselben mit Verletzung ihrer Rechte entzogen worden, nicht hinderlich seyn, solche geltend zu machen.

Zweiter Titel.

Von Bauergütern, die zu Eigenthum, zu Erbzins, oder zu Erbpachts-Recht besessen werden.

§. 107. Nicht allein um die Verhältnisse dieser bäuerlichen Einsassen, welche bäuerliche Ackerbauern (§§. 2. bis 4.) besitzen, von den einer besseren Landkultur hinderlichen Fesseln zu entbinden, sondern auch um die Landkultur im Allgemeinen zu fördern, soll von nun an die Ordnung wegen Ablösung der Dienste, Natural- und Geldleistungen von Grundstücken, welche zu Eigenthum, Erbzins, oder Erbpachts-Recht besessen werden, vom 7ten Juni 1821. in den oben gedachten Landestheilen Gesetzeskraft haben und zur Ausübung kommen. Jedoch steht den Berechtigten hier eben so, wie in dem §. 48. bestimmten Fall, die Wahl frei, ob bei Berechnung des Ablösungs-Kapitals von der Natural-Rente, der Durchschnittspreis der letzten, dem Antrage vorhergegangenen 14 Jahre, oder der, der letzten der Verkündung des jetzigen Gesetzes vorangegangenen 14 Jahre, mit Weglassung der zwei theuersten und zwei wohlfeilsten, zum Grunde gelegt werden solle.

§. 108. Im Uebrigen wird hier auf die im vorigen Titel §. 101. und 105. enthaltenen Vorschriften Bezug genommen, soweit sie die zu Eigenthum, Erbzins, oder Erbpachts-Rechten bereits verliehenen Bauer-güter betreffen.

§. 109. Sollten die bäuerlichen Wirthe in den Domainen, welche bereits Erbpächter ihrer Stellen sind, die Ablösung ihrer Natural- und Geldleistungen nach Inhalt gegenwärtiger Verordnung derjenigen, wozu sie nach der Ablösungsordnung vom 8ten Juni 1821. befugt sind, vorziehen, so soll ihnen solches gewährt werden.

Dritter Titel.

Von den Behörden zur Ausführung dieses Gesetzes.

§. 110. Die nach §. 12. Befuß der gütlichen Auseinandersetzungen der Gutsherrn mit ihren Bauern

renty dziedzica według §. 38. Krom tego przypadku nieprawnie odebrana część gruntów przy regulowaniu za stósownym czynszem (§. 30. Nro. 8.) gospodarzom powinna być znowu przywróconą, odebrane zaś nieprawnie wydanego już tytułem własności gospodarstwa grunta w wyznaczonym wyżej (§§. 99. i nast.) przeciągu czasu, iednemu lub drugiemu w teyże samey włości osiadłemu gospodarzowi chłopu za odpowiadającą użytkowey wartości niezmienną rentą pieniężną, a to zawsze tytułem zupełney własności powinny być nadane. Jeżeli dziedzic tego w przeciągu oznaczonym nieuskuteczni, postępuje się według §. 104.

§. 106. Te przepisy (§. 99. i nastę.) ściągające się iedynie do sprawy publiczney, niemogą być na przeszkodzie włościom do dochodzenia prawa swego, nadwreżonego przez zabranie im całych gospodarstw lub części onychże.

Tytuł II.

O gospodarstwach chłopskich posiadanych prawem własności, wieczystego czynszu lub wieczystey dzierzawy.

§. 107. Nietylko dla tego, aby stósunki osadników wiejskich, chłopskie gospodarstwa (§§. 2. do 4.) dzierżących, uwolnić od więzów tamujących postępy uprawy rolniczey, lecz także dla podniesienia teyże w ogólności, regulamin względem abluicyi (okupu) robocizn, naturalnych i pieniężnych prestacyi z gruntów, prawem własności, wieczystego czynszu lub wieczystey dzierzawy posiadanych z d. 7. Czerwca 1821. odtąd w pomienionych wyżej częściach kraiu ma mieć moc prawa i być do skutku przywiedzionym. Interesentom iednak tu, równie iak w przypadku oznaczonym §. 48. wolny zostawia się wybór, czy przy obrachowaniu kapitału okupnego (abluicyinego) renty w płodach, chcą sobie za miarę obrać średnią cenę 14tu lat upłynionych przed ogłoszeniem niniejszego prawa, wypuszczając z tey liczby porę dwóch naydroższych i dwóch naytańszych lat.

§. 108. Zresztą mieć tu względ należy na przepisy zawarte w §§. 101. i 105. o ile się one tyczą posad włościńskich już nadanych prawem własności, wieczystego czynszu lub wieczystey dzierzawy.

§. 109. Gdyby gospodarze chłopi w dobrach skarbowych, posiadający już swe gospodarstwa prawem wieczystey dzierzawy, przekładali abluicyą swych prestacyi w płodach i w pieniądzech według osnowy ustawy niniejszey, nad tę, doktórey według regulaminu abluicyi z d. 7. Czerwca 1821. mają prawo, takowa ma im być dozwoloną.

Tytuł III.

O władzach przeznaczonych do wykonania niniejszego prawa.

§. 110. Władze pośrednicze powiatowe ustanowionemi być mające według §. 12. w ce-

anzuordnenden Kreis Vermittelungsbehörden, sollen aus einem von den Gutsbesitzern des Kreises zu wählenden Rittergutsbesitzer und aus einem Freibauer oder sonst einem sachkundigen und zuverlässigen Mann, welchen die Bauern des Kreises aus drei von dem Landrath vorzuschlagenden Personen Gemeindefeise wählen, bestehen.

§. 111. Außer diesen Behörden soll zur Ausführung dieses Gesetzes und der Gemeindefeiseheilungs- und Ablösungsordnung vom 7ten Juni 1821. eine besondere Generalkommission in Posen niedergesetzt, und eben daselbst als Appellationsinstanz ein Revisionskollegium errichtet werden; in der dritten Instanz aber soll in den dazu geeigneten Fällen Unser Geheimen Ohertribunal in Berlin erkennen.

§. 112. Alle auf den Grund dieses Gesetzes abzuschließende Verträge und Rezesse müssen von der Generalkommission bestätigt, und, wenn sie dazu reif sind, gerichtlich oder vor einem zum Richteramt geeigneten und verpflichteten, von der Behörde damit beauftragten Beamten aufgenommen oder anerkannt werden. Alle auf diese Weise noch nicht aufgenommene und bestätigte Verhandlungen sind nach Verschiedenheit der Fälle nur als Traktaten und Punktationen anzusehen, und müssen nach dem Befinden der Generalkommission berichtigt, vervollständigt und zu seiner Zeit in der eben bestimmten Form zum Schluss gebracht werden.

§. 113. Im Uebrigen finden auf die Amts Befugnisse und den Geschäftsbetrieb der General Kommission und des Revisionskollegiums zu Posen die Verordnungen vom 20sten Juni 1817., 29sten November 1819. und das Gesetz wegen Ausführung der Gemeindefeiseheilungs- und Ablösungsordnung vom 7ten Juni 1821. mit den aus gegenwärtigem Gesetz sich ergebenden Abänderungen, ebenfalls Anwendung, und sollen die hiernach anwendbaren Vorschriften in einer von den Ministerien des Innern und der Justiz zu erlassenden Instruktion zusammengestellt und näher bestimmt, insbesondere darin die Art und Weise der Anwendung jener Ordnungen auf die nach diesem Gesetze zu regulirenden Geschäfte weiter entwickelt, und die gedachte Instruktion durch die Amtsblätter der Regierung zu Posen, Bromberg und Marienwerder bekannt gemacht werden.

Urkundlich unter Unserer Allerhöchsteigenen Unterschrift und beigedrucktem Königlichem Insignel.

Gegeben Berlin, den 8ten April 1823.

(L. S.) Friedrich Wilhelm.

v. Altenstein.

Beglaubigt:
Frieße.

lu uskutecznienia dobrowolnych układów między dziedzicami i chłopami, składać się mają z właściciela dóbr szlacheckich przez właścicieli dóbr ziemskich w Powiecie obrać się mającego i z okupnika włościanina lub innego biegłego i zaufanego człowieka, którego chłop Powiatu z trzech osób przez Radcę Ziemiańskiego przedstawionych, gmina po gminie, obieraia.

§. 111. Prócz tych władz, ma być w celu wykonania tego prawa, i regulaminów podziału wspólności i abluicy z d. 7. Czerwca 1821. ustanowioną osobna Generalna Kommissya w Poznaniu, i tamże Kollegium rewizyjne iako instancya appellacyjna; w trzeciej zaś instancyi, w kwalifikujących się do tego przypadkach, Nasz Naywyższy Trybunał Tajny w Berlinie wyrokować będzie.

§. 112. Wszelkie umowy i recessa, na zasadzie prawa niniejszego zawierane być mające, powinny być przez Generalną Kommissyą potwierdzone, i jeżeli się już do tego kwalifikują, spisane lub za ważne uznane przed sądem, lub przed urzędnikiem do urzędu sądowego usposobionym i zobowiązanym, przez władzę do tego upoważnionym. Wszelkie układy, w ten sposób ieszcze nie spisane i potwierdzone, uważane być mają podług rozmaitości przypadków tylko iako traktaty (działania przedugodne) i punktacye, które według uznania Kommissyi Generalney winny być sprostowane, uzupełnione i w swoim czasie w sposób popiero oznaczony do końca doprowadzone.

§. 113. Z resztą co do atrybucyi urzędowych i trybu postępowania Kommissyi Generalney i Kollegii rewizyjnego w Poznaniu, zastosowane być mają także ustawy z d. 20. Czerwca 1817., d. 29. Listopada 1819. i prawo względem wykonania Regulaminów podziału wspólności i abluicy z d. 7. Czerwca 1821., z odmianami z prawa niniejszego wpływającymi. A zatem przepisy, które według powyższego zastosowane być mogą, mają być zebrane i ściśle określone w instrukcyi, którą Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości wydadzą, rozwiiając w nię w szczególności sposób zastosowania tamtych regulaminów do czynności podług niniejszego prawa ułożonemi być mających; która to instrukcyja ogłoszoną być ma dziennikami urzędowymi w Poznaniu, Bydgoszczy i Kwidzynie.

Dla tém większej wiary prawo to Naszą własną ręką podpisane i pieczęcią Królewską opatrzone.

Dan w Berlinie d. 8. Kwietnia 1823.

(L.S.) FRYDERYK WILHELM.

Altenstein.

Zgodno:
Frieße;

Ceny drożdżów na zboże obrotu,
wale mia nicie na żyto

A; Dni rzone latem i zima, odrabiane ~~nie~~ wartu;

- a, puzochtopa 2 maie iako maximum
a 1 1/2 maie iako minimum,
- b, puzochtopa 1 1/2 maie iako maximum
a 1,12 - 50, - minimum
- c, puzochtopa tak samo.

B; Dni rzone od potow, cennosc wstawy do konca
zimy

- a, Parobkiew — 2 maie najwyzsz
2,25 zł — najnizsz
- b, Dniowa tabliczka
miakiew — 2,25 zł najwyzsz
1,69 zł — najnizsz

C; Dni rzone w lipniu i sierpniu,

- a Parobkiew — 3,50 maie najwyzsz
2,62 zł — najnizsz
- b, Dniowa tabliczka
miakiew — 2,62 zł najwyzsz
1,69 zł — najnizsz

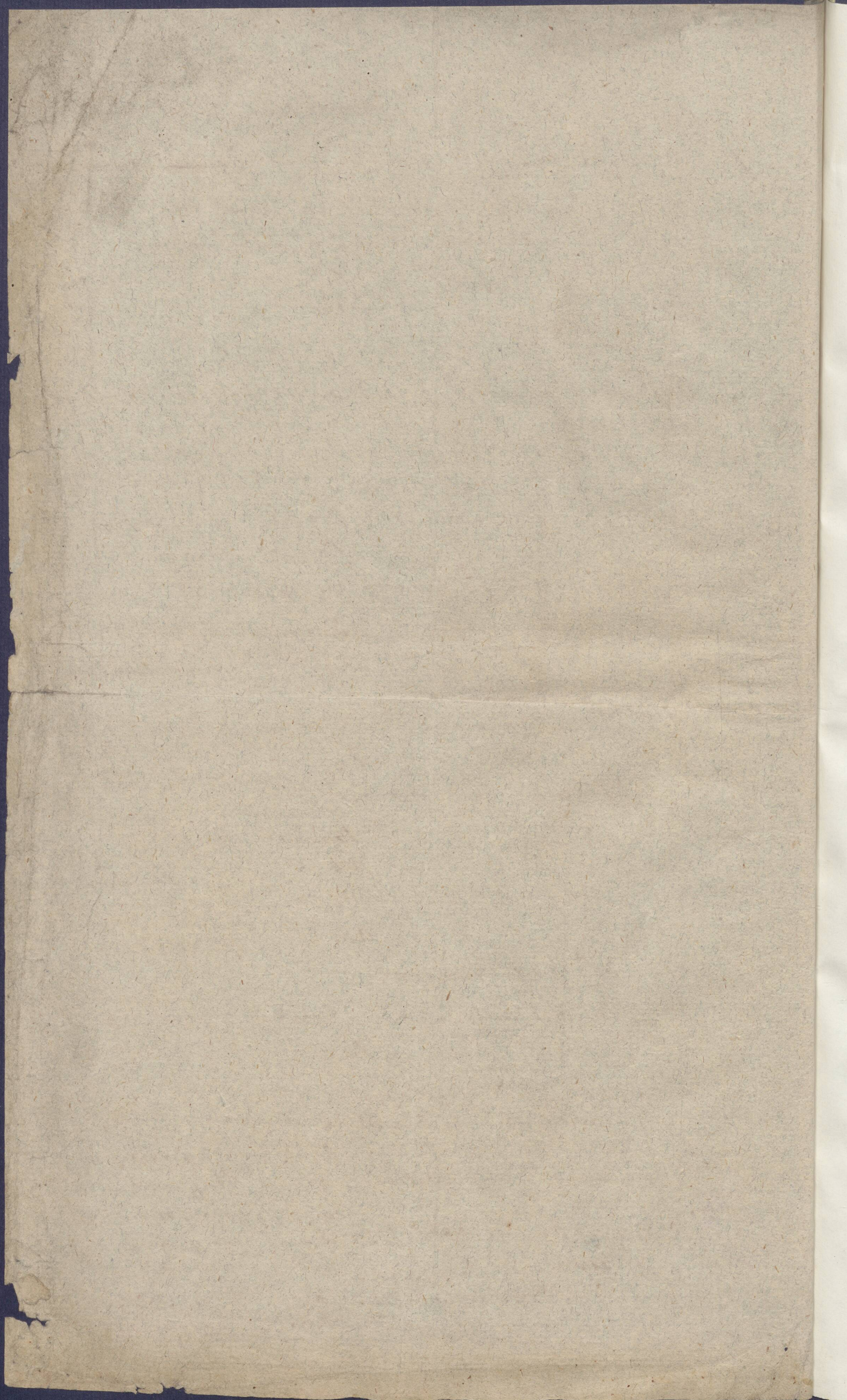
D; Dni rzone w zimie, odrabiane.

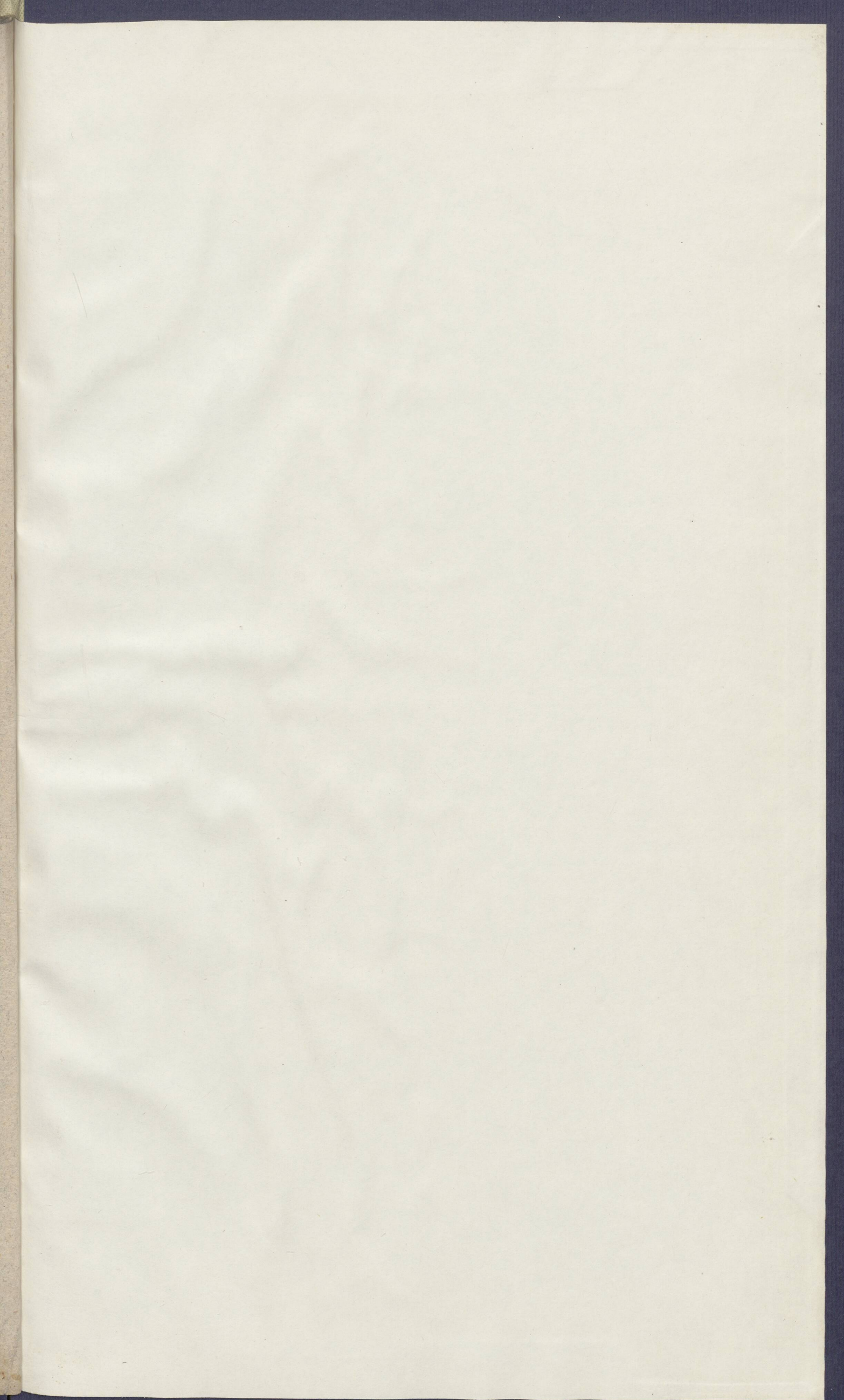
- ada, ————— 1 maie najwyzsz
0,75 zł — najnizsz
- adb, ————— 0,75 zł najwyzsz
0,56 zł — najnizsz

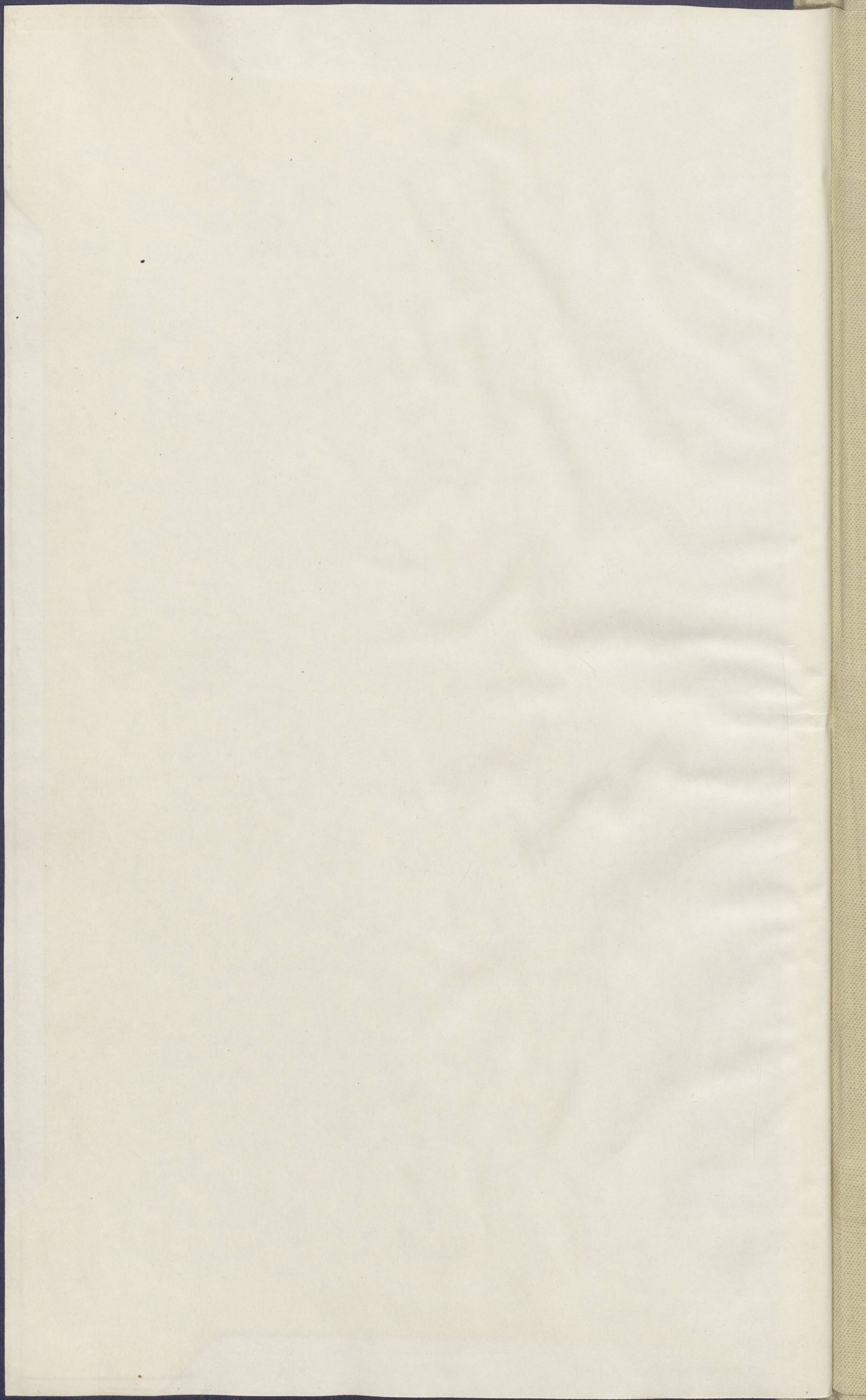
E; Dni rzone w zimie.

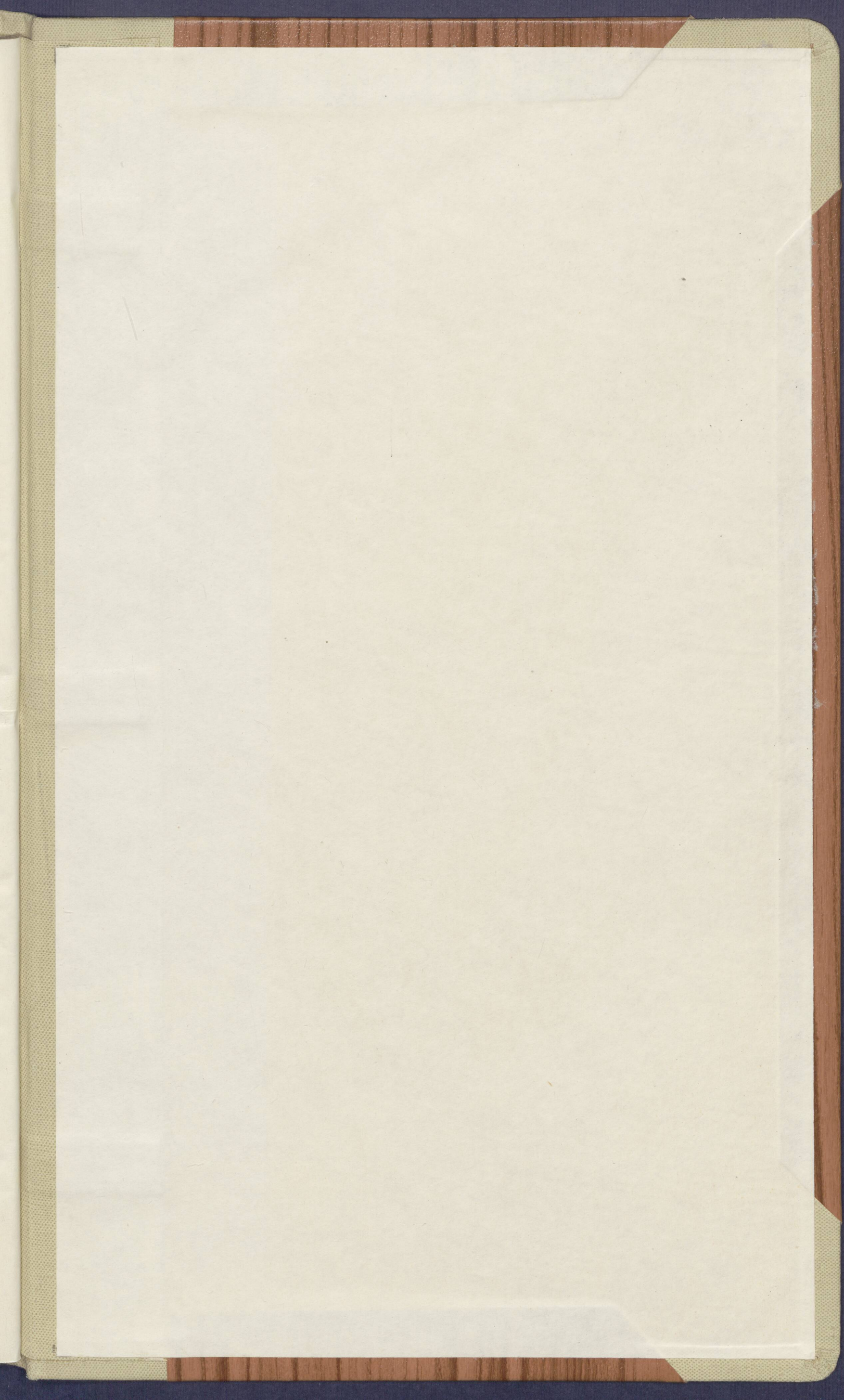
- 1, zalicza dni w orki 2 maie najwyzsz
1,50 zł — najnizsz
- 2, zalicza dni w orki 3 maie najwyzsz
2,25 zł — najnizsz
- 3, zalicza dni w orki 4 maie najwyzsz
3 zł — najnizsz
- 4, zalicza dni w orki 5 maie najwyzsz
2,25 zł — najnizsz
- 5, zalicza dni w orki 6 maie najwyzsz
1,50 zł — najnizsz

BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU POZNANIA

486767